

Dåbens teologi og praksis i historisk og aktuel belysning

Fleksibel Masteropgave af cand.theol. Thomas Felter.

Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet, september 2014

Vejleder: Lektor Hans Raun Iversen

Indhold:

Indledning

Den kristne dåbs historie

- a) Baggrunden for dåb
- b) Ritualerne fra NT og oldkirken
- c) Dåbsritualet frem til Luthers tid
- d) Luthers reform af dåbsritualet
- e) Balles revision 1783
- f) De teologiske opfattelser udfordres – Grundtvig
- g) Peder Madsens ritual og tiden frem til 1992

Gennemgang af interviewene

Metode og fokus

A. Dåbens teologi – at blive et Guds barn

B. Trosbekendelsen

C. Dåbens liturgiske situering – ”lørdagsdåb”

Liturgisk teologi som perspektiv på nutidig dåbspraksis

Diskussion

Konklusion

English summary

Litteraturliste

Bilag 1: Hippolyts dåbsritual

Bilag 2: Luthers dåbsritual af 1526

Bilag 3: Forskningsspørgsmål og interviewguide

Bilag 4: Fuldt udskrevet interview med ”Inge”

Indledning

I 1983 udgav Det økumeniske Fællesråd et temahæfte om dåben med titlen: ”Dåben i krise”. Den lidt dystert klingende titel skulle ses på baggrund af en konstant tilbagegang i dåbsprocenterne fra 1900-tallets begyndelse. De var i 1980 faldet til et gennemsnit for hele landet på 83,4 procent og for hovedstadsregionen i alt til 68 procent.¹

Det kan konstateres, at nedgangen er fortsat med et næsten konstant og jævnt fald således at dåbsprocent-tallene for 2011 er 67,6 i hele landet og 44,0 for Københavns stift². Der er dog ikke blot sket et jævnt fald i antallet af døbte. Der er også sket nogle forskydninger i forhold til hvem der døbes og hvordan og hvornår det sker. Det er derfor ikke på alle områder at dåben er i krise.

Folkekirken i København stifts hjemmeside: ”Kirken i København” skrev i november 2013 at knap en tiendel af alle dåb i Københavns stift i 2012 var voksendåb. Af de 5085 døbte i stiftet var de 428 voksendåb, som fordelte sig med 227 konfirmanddåb og 201 øvrige voksendåb.³ Samtidig med den faldende dåbsprocent er andelen af voksendåb altså øget markant.

En anden forskydning er at antallet af dåb udenfor højmessen, såkaldte ”lørdagsdåb” også er steget markant. 5 af de til denne opgave interviewede præster har i løbet af deres ansættelsesperiode været med til at indføre faste dåbsgudstjenester, typisk en lørdag om måneden. Og besøg på større kirkers hjemmesider bekræfter, at langt de fleste storbykirker i dag har faste dåbsgudstjenester udenfor højmessen.

Et tredje forhold som også har ændret sig indenfor de sidste 10 år, er den generelt øgede tilslutning til dåbshandlingen i kirken. Dette er der ingen statistik for, men det er hvad jeg selv har konstateret og mødt blandt kolleger, samt hos de interviewede præster. En iagttagelse, der også pointeres i en artikel af Ulla Morre Bidstrup.⁴

Disse og andre forskydninger, når det gælder dåb og dåbshandling, gør det interessant at stille nogle spørgsmål om dåbens og gudstjenestens teologi og praksis i dag – for at undersøge om der er sket ændringer i praksis, hvor præsterne fornemmer at dåbsritualet ikke ”er fulgt med” – eller på andre måder ikke opleves at fungere optimalt.

Jeg vil derfor i denne opgave undersøge hvorledes præster i dag ser på den nuværende dåbsteologi og dåbspraksis med udgangspunkt i det gældende ritual i lyset af den danske folkekirkes virkelighed anno 2014.

Dette sker på baggrund af interviews med 11 præster i folkekirken, repræsentativt udvalgt i samarbejde med en række provster efter køn, alder, teologisk ståsted, bopæl (by/land) og sognemæssige forhold.

¹ Tallene er hentet fra ”Dåben i krise”, Det økumeniske Fællesråd temahæfte 1983, side 2.

² Kilde: Ministeriet for Ligestilling og Kirkes kirkestatistik: <http://miliki.dk/kirke/statistik/doebte/>

³ Kilde: <http://kirkenikbh.dk/nyheder/man-bliver-ikke-bare-doebt-for-sjov-naar-man-er-38>

⁴ En gudstjeneste – mange perspektiver, Anis 2013, s. 99

Når jeg har valgt at lægge fokus på interviews med præster, er det fordi de er de reelle dåbspraktikere. Det er dem, der står med praksis og har den formidlende rolle overfor dåbsfamilierne og dåbskandidaten ved voksendåb. Det er kort sagt i deres praksis, at folkekirkens dåbsteologi folder sig ud.

Opgavens begrænsede omfang har nødvendiggjort at interviewdelen kun omfatter interviews med præsterne. Det kunne have været spændende også at interviewe dåbsforældre og voksendøbte om deres oplevelser af dåbssamtalen og mødet med kirkens ritual. Dette kunne give værdifulde oplysninger om ikke mindst det kommunikative aspekt, men er altså bevidst fravalgt. Jeg har dog i flere tilfælde været til dåbsgudstjeneste med de interviewede præster, så jeg har kunnet opleve deres praksis med egne øjne og ører.

Grundlaget for at kunne diskutere forholdet mellem dåbens teologi og praksis skal findes i dåbens historie. Denne vil derfor blive ridset op med særlig opmærksomhed på de steder, hvor ændret dåbspraksis og ændret dåbsteologi kan tænkes at have indvirket på hinanden.

I den afsluttende diskussion ud fra interviewene vil det teoretiske arbejdsredskab være den liturgiske teologi, der forudsætter at ændret praksis fører til nytænkning af teologien.

Den kristne dåbs historie

Baggrunden for dåb

Dåben er en rituel handling, der består i neddykkelse eller afvaskning af legemet. Selve ordet dåb betyder da også blot neddykkelse eller renselse. Tanken er at den legemlige renselse og renliggørelse i en rituel handling overføres til det religiøse område. Den er på denne måde afhængig af i hvilken forkyndende sammenhæng den foregår.

Dåbshandlinger af forskellig art lader til at være en slags ”arke-rite” og går langt tilbage i tiden – også til tiden før Kristus. Når det gælder den nye kristne dåbsforståelse, bygger denne først og fremmest på Johannesdåben og jødernes proselytdåb samt Jesu egen dåb. Igennem den kristne kirkes første århundrede, får dåben et andet indhold end Johannesdåbens og jødernes ”renselses-dåb”, idet den nu bliver en dåb til Jesu navn (*til i betydingen til at tilhøre*) dvs. at man gennem dåben tilhører Kristus⁵.

Det er aldrig forskningsmæssigt blevet helt klart hvordan den kristne dåb i den treenige Guds navn er blevet til, men da beretningen om Jesu dåb blev nedskrevet i de nytestamentlige skrifter må man gå ud fra, at der allerede var etableret en form for dåbspraksis i de første kristne forsamlinger, og at man i overleveringen af Jesu dåb, derfor kan høre toner klinge med fra det ritual man allerede brugte. Derfor må man også tage i betragtning at når vi læser om dåb i Ny Testamente er dette farvet af den dåbspraksis som allerede på daværende tidspunkt var en realitet.

Dette gælder også for beretningerne om Jesu egen dåb, hvilket får Mogens Müller til at

⁵ Praktisk teologi, red. E. Harbsmeier & H. Raun Iversen, s. 294

konkludere, at praksis allerede her går forud for den skriftlige overlevering: ”Der er ikke kildemæssigt grundlag for at sige, at Jesus indstiftede dåben, endsige selv døbte. Sammenholdt med den kendsgerning, at dåben optræder som helt selvfølgelig optagelsesrite i de kristne menigheder i Paulus’ breve, må det konkluderes, at den specielt kristne dåb er indført af den tidligste menighed som tegn på optagelse. Men er denne dåb ikke indstiftet af Jesus selv, så er den til gengæld uløseligt forbundet med hans gerning ved at være en dåb til ham. Det er altså ikke Jesus, men menigheden, der toner frem bag dåben. Spørgsmålet om dåbens oprindelse anskueliggør således eksemplarisk, hvor reduktionistisk det er, alene at ville holde sig til Skriften. Alle Det Nye Testaments forskellige skrifter er skabt indenfor rammerne af, og med henblik på, livet i allerede eksisterende menigheder. De er med andre ord andenhånds i forhold til kirken, som mere eller mindre fuldt ud havde eksisteret i årtier uden anden Skrift end jødedommens Bibel. Det er værd at tænke med inden man taler om *Sola Scriptura*.⁶”

Jeg mener det er afgørende at fastholde dette syn på forholdet mellem ritualet og skriften. Dåben begyndte med praksis – senere kom teologien om dåben. Op gennem historien har det da også vist sig at det stort set altid er ændret praksis der fører til ændret teologi – og ikke omvendt. Mine interviews synes at vise det samme – men derom senere.

Ritualerne fra NT og oldkirken

Ny Testamente omtaler ikke nogen fast døbeformular – altså de ledsagende ord ved selve neddykkelsen. De nytestamentlige skrifter – og ikke mindst Paulus – er langt mere informative om sammenhængen mellem dåben og tilegnelsen af Helligåndens gave. Det paulinske udsagn i Acta 19,1-7⁷ kan tjene til at anskueliggøre, at den kristne kirke så at sige har transformeret Johannes’ dåb over til at blive en dåb i Herren Jesu navn. Den bliver en besegling af omvendelsen og bibringer syndsforladelse og modtagelse af Helligånden. ”Den kristne dåb er med andre ord udsprunget af behovet for en handling, der kunne markere indgangen til det nye liv. Den besegling af omvendelsen, som Johannes-dåben var, lå lige for, så meget mere som Jesus selv var blevet døbt med denne dåb.”⁸

Set i lyset af spørgsmålet om dåben som initiering, kan det bemærkes at dåben på nytestamentlig tid altså i høj grad blev betragtet som et initieringsritual – ikke til familien – men til et liv som efterfølger at Jesus og under indflydelse af Helligånden.

Det ældste skrift der omtaler dåb mere udførligt er Didaké (de tolv apostles lære), der menes at stamme fra ca. år 100. Kapitel 7 i Didaké omhandler dåben og her er der flere interessante ting at bemærke. Det lyder i sin helhed således:

⁶ Mogens Müller, At blive kristen, i: Dåb og medlemskab i folkekirken, red. H. Raun Iversen, Kbh. 2000, s. 22

⁷ Her er nogle Johannes Døber-disciple døbt med Johannes’ dåb, men har end ikke hørt om Helligånden. Dertil siger Paulus, at Johannes døbte med omvendelsesdåb og sagde til folket, at de skulle tro på ham, der fulgte efter - altså Jesus. ”Da de hørte det, blev de døbt i Herren Jesu navn, og da Paulus lagde hænderne på dem, kom Helligånden over dem og de talte i tunger og profeterede.” (v. 4-6).

⁸ Mogens Müller, At blive kristen, i: Dåb og medlemskab i folkekirken, red. H. Raun Iversen, Kbh. 2000, s. 25

”1. Hvad dåben angår, skal I døbe således: Efter at I i forvejen har sagt alt dette, skal I ”døbe i Faderens og Sønnens og Helligåndens” navn i levende vand. 2. Hvis du ikke har levende vand, så døb i noget andet vand; hvis du ikke kan i koldt, så i varmt. 3. Hvis du ikke har nogen af delene, så hæld tre gange vand over hovedet ”i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn”. 4. Før dåben skal den, der døber og den, der døbes, faste, og andre hvis de kan. Du skal pålægge den, der døbes, at faste en eller to dage i forvejen.”⁹

Allerede i det første århundrede er der således anvisninger på en døbeformel i den treenige Guds navn, godkendelse af overøsning som gyldig dåb og krav om forberedelse af dåben i form af faste.

I hvor høj grad Didakés forskrifter har været udbredt og i hvor lang tid det blev gjort som skriftet forordner, er dog noget usikkert. Det mest bemærkelsesværdige er vel at dåben forudsættes med den største selvfølgelighed. Der gives her besked om *hvordan* der skal døbes, men ikke *at* der skal døbes.

Men i takt med den svækkede parusi-forventning styrkes konsolideringen af kirken som institution, og dåbshandlingen med en dertil forbunden forberedelsestid, får i løbet af det andet århundrede skarpere konturer. Kirken blev i en hellenistisk verden presset til at udforme en gedigen teologi ikke mindst for at bekæmpe allehånde vranglærere. Det blev nødvendigt med en grundig undervisning i troslæren inden dåb kunne finde sted. Dette skete gennem et katekumenat, der strakte sig over tre år, men i praksis som regel var noget kortere. Katekumenatet afsluttedes ved påsketid med faste langfredag og exorcisme om lørdagen, foretaget af biskoppen. Selve dåben påskemat har vi fået overleveret gennem Hippolyt (ca. år 160-235) – og det er det tidligste egentlige dåbsritual vi har (Bilag 1).

Chr. Thodberg anfører, at selvom skriftet må antages at stamme fra ca. år 220, må man formode at både de omtalte skikke og selve ritualet afspejler dåbsskikke der i hvert fald går 50 år tilbage – altså til ca. år 170 e. Kr.¹⁰

Også her er der flere interessante ting at bemærke:

- Barnedåb er på dette tidspunkt legitimeret.
- Forsagelsen fremsiges i treleddet form og exorcismen besegles med salvning med olie.
- Den tredelte dåbsbekendelse lyder i form af spørgsmål.
- Døbeordene i den treenige Guds navn mangler. Selve overøsningen foregår tavst.
- Også dåben besegles med salvning med olie.
- Iklædning i hvide klæder er tegnet på det nye liv i Kristus – måske med henvisning til Gal. 3,27: ”Alle I, der er døbt til Kristus, har jo iklædt jer Kristus.”

⁹ De apostolske Fædre, i oversættelse ved Søren Giversen, Kbh. 1985, s. 29

¹⁰ Chr. Thodberg, Dåben og dåbsritualets historie, Kbh 1999, s. 24. Også gengivet i bilag 1

- Fredskysset er allerede på dette tidspunkt en gammel skik ved gudstjenesterne – og bekræfter efter dåben det nye fællesskab mellem de ”gamle” og de nydøbte.
- Dåbsaltergangen er med brød og vin – men også med mælk og honning. Det sidste kan måske stamme tilbage fra den gang nadveren var et mættende måltid, men kan også være et tegn på den mad der spises i det forjættede land – dvs. det Guds rige som nu er åbnet op for den nydøbte.

Hvis man sammenligner Didakés beskrivelse og Hippolyts ritual er det især forskellen i bekendelsens brug og udformning, der springer i øjnene. Hos Didaké optræder den som et funktionsord ved selve dåben, og denne brug er sikkert den oprindelige. Når den hos Hippolyt er blevet udvidet og nu er i spørgende form, kan det ses som en reaktion på det ydre pres på kirken. Det var nødvendigt overfor kættere at fastslå Gud Fader som skabergud og Sønnens væsenslighed med Faderen – og leddet med ”Helligånden i den hellige kirke” legitimerede kirken som et gudgivent fællesskab. Det er altså højst sandsynlig katekumenundervisningen, der er baggrunden for trosbekendelsens længere, fremsigende form. Dermed kan det også konkluderes med Thodberg, at ”trosbekendelsen hører så tæt sammen med dåbshandlingen, at dens udformning også skal forstås derudfra.¹¹ Trosbekendelsen er altså i sin essens en dåbsbekendelse.

Dåbsritualet frem til Luthers tid

I løbet af kirkens første århundreder skulle man både tilpasse sig teologisk og reagere på de rent praktiske ændringer der opstod. Den pædagogiske indsats med tre-årige katekumenater var kun meningsfuld så længe et stort antal voksne mennesker gik fra hedenskab til kristendom. Denne gruppe blev efterhånden mindre og antallet af kristne børn der skulle døbes øgedes - og disse fik den kristne opdragelse efter dåben, hvilket gjorde, at katekumenatet for voksne nu indskrænkedes og kun omfattede fastetiden. Barsedåben blev efterhånden det mest almindelige. Det er bemærkelsesværdigt at man alligevel i princippet fastholdt det gamle voksendåbsritual, hvilket medførte forskellige justeringer.

I løbet af det 6. - 8. århundrede kom den skik ind, at både forsagelsen og hele trosbekendelsen lød som spørgsmål før dåben. Den treleddede spørgende døbeformel ophørte og der indførtes de fremsigende døbeord, der stadig er gældende: ”Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn”.

I samme periode blev også læsningen af ”børnenes evangelium” (Mark. 10,13-16) indført og fra ca. år 550 blev Fadervor ligeledes en fast del af ritualet. Efter trosbekendelsen, og en kort forklaring til denne, oplæstes Fadervor med en forklaring til hver bøn – nærmest i form som en katekismus.¹² Grunden til at Fadervor ikke blev bedt, men snarere forklaret var, at det betragtedes som en overdragelse af den til den nydøbte. Under ritualet blev den således mere behandlet som en tekst end som en bøn.

¹¹ Ibid. S. 26

¹² Dåb og brudevielse, Betænkning nr. 973, Kbh. 1983, s. 9

På Luthers tid var Fadervor blevet en del af ritualet, idet det var den bøn præsten og fadderne bad i fællesskab for barnet. Den form tog Luther med over i sit reviderede dåbsritual fra 1526. Men af interviewene fremgår det, at flere i dag stadig betragter Fadervor, bedt i fællesskab efter dåben, som en overdragelse af denne bøn til den nydøbte.

Luthers reform af dåbsritualet

I tiden frem mod middelalderen spores generelt en større og større vægtlægning på tegnhandlinger. I det ritual der mødte Luther i begyndelsen af 1500-tallet, var det blevet til hele fire gange exorcisme og forsagelse, to korstegninger, to salvinger, ånden på dåbskandidatens ansigt, spyt på ører og næse, uddeling af saltbrød, iklædning af dåbskjortel, overrækkelse af dåbslys samt både fremsigende og spørgende trosbekendelse.

Luthers reformation var først og fremmest en reform af den katolske sakramentsopfattelse – ikke en liturgisk reform. Men hvor han som konsekvens af sit nye syn på teologien omkring Kristi offer ønskede et radikalt anderledes nadverritual, var han anderledes mildt stemt overfor dåbsritualet. I 1523 oversatte han blot det katolske ritual næsten uændret fra latin til tysk, fordi det var afgørende for ham, at forældre og faddere forstod hvad der skete og blev sagt i dåben. Han bevarede således de mange tegnhandlinger, da han af hensyn til de svage samvittigheder ikke ville give indtryk af, at ville indføre et nyt dåbsritual, så de, der var døbt med ”den gamle dåb”, skulle komme til at tvivle om dens gyldighed. Imidlertid måtte han i de følgende år kæmpe mere og mere på to fronter – nemlig mod den katolske kirke på den ene side og sværmerne og gendøberne på den anden side. Dette førte til at han kun tre år senere, i 1526 udgav et nyt dåbsritual, der i langt højere grad brød med traditionerne. Det er dette ritual der danner grundlag for det nuværende ritual i Den danske Folkekirke.¹³ Væk er stort set alle tegnhandlinger bortset fra exorcismen, som for Luther var vigtig at bevare. Han anså Djævelen for en realitet, som skulle uddrives, inden dåb kunne finde sted.

Centralt står løftet om syndernes forladelse. Det er for Luther kernen i den sakramentale handling, der består af ordet om løftet, med det synlige tegn (vandet) knyttet til sig. For Luther var dåbsritualet i sin essens et barnedåbsritual. Det er på en særlig måde tydeligt ved en barnedåb, at her er det Gud der suverænt handler. Han skænker sine gaver: troen og syndernes forladelse til netop dem, der intet har at komme med. Luther anså dåben som en reaktualisering af Markus 10, 13-16, hvor fadderne lignedes ved mødrene der banede sig vej til Jesus. Og ved dåben er det præsten, der med fuldmagt fra Kristus selv, kan give barnet hvad Jesus dengang gav børnene: Himmeriget – og dermed også troen.

M.h.t. Fadervor var Luther fortaler for at forbinde denne med Markuslæsningen, så præstens bøn med håndspåleggelse efter læsningen, blev en aktualisering af evangeliets

¹³ Ritualer er gengivet i Bilag 2.

ord: ”Han lagde sine hænder på dem og velsignede dem”. For Luther skulle børneevangeliet altså ikke tjene som argument for barnedåb, men motivere velsignelsen i form af bønner Fadervor.

På Luthers tid var det en tradition at man forkortede trosbekendelsens anden artikel, og den tradition videreførte han – også selvom der ikke inden dåben lød en fuld reciterende trosbekendelse.

Selve dåben foregik med fuld neddykning selvom der var præster på hans tid, der kun foretog overøsning. Af Hans Tausens ritual fra 1528 – altså kun 2 år senere – fremgår det at præsten selv former en faddertiltale. Denne må derfor også formodes at have været almindeligt udbredt på Luthers tid.

Luthers dåbsritual af 1526 betegner Chr. Thodberg som ”Luthers mest geniale liturgiske indsats”¹⁴. Et faktum er det i hvert fald, at det kun har gennemgået små ændringer frem til det nugældende ritual i Folkekirken.

Balles revision 1783

Der kom i de følgende århundreder en lang stribe forslag til ændringer, udeladelser, tilføjelser og forbedringer, men Luthers liturgiske ”rygrad” blev stående.

I 1783 kom en mådeholden og konservativ revision af 1685-ritualet, udformet af biskop Balle, som skulle vise sig at være ret holdbar trods voldsom debat i de efterfølgende år. Det erstattede både Luthers indledningsbøn og exorcismen med en lang og meget tung, indledende dåbsformaning. Balle bibeholdte dog både korstegnelse og forsagelse. Som Harbsmeier nævner, giver hans forslag rum for ”en mere mild tolkning i rationalismens ånd, der udelukker en magisk forståelse af dåben som eksorcisme: ’...til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede Herre Jesus Kristus’. Denne formulering tillader nu også den opfattelse, at barnet døbes, *for at det engang kommer til tro*.”¹⁵

Det er også Balle, der indfører lovprisningen fra 1. Peter 1,3 der viser sig at komme til at stå stærkt og videreføres helt frem til det nugældende ritual. Også missionsbefalingen fik Balle plads til i sin lange indledning, men kun med henvisning til ét vers: Matt. 28,19: ”Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.”

Trods utalige stridigheder og ændringsforslag holdt Balles revision sig næsten uændret frem til biskop Mynster i 1839 forelagde et forslag med nogle ændringer, der lettede Balles forslag, således at ritualet nu mere hvilede på ét skriftsted, end på en indledning sammenskrevet af en masse skriftsteder.

Men Mynsters forslag var sammen med alle de forudgående forslag, stadig kun forslag og kun en del af de mange ændringer viste sig at holde ved. Da der derfor kommer et nyt, autoriseret ritual i 1895 er det i det store og hele stadig strukturen fra Luthers ritual med enkelte af Balles og Mynsters revisioner, der er bevaret.

¹⁴ Chr. Thodberg, Dåben og dåbsritualets historie, Kbh 1999, s. 68

¹⁵ Praktisk teologi, red. E. Harbsmeier & H. Raun Iversen, s. 297

De teologiske opfattelser udfordres – Grundtvig

Grundtvig fik ikke voldsom stor betydning for selve dåbsritualet, idet han dybest set var særdeles tilfreds med det gamle. Han fik derimod stor betydning for *opfattelsen* af dåben. Hans ”mageløse opdagelse” i 1825 er almindeligvis knyttet til ”opdagelsen” af trosbekendelsen, men Chr. Thodberg fremhæver at det ved undersøgelse af hans samtidige prædikener nærmere ser ud til at være en opdagelse af dåben og nadveren, som de steder i gudstjenesten, hvor Gud *nu* taler til os – modsat skriften, der talte til dem *dengang*. Med andre ord er det nu i ritualordene, at vi finder Jesu nærvær for os.¹⁶ Grundtvig var en ubetinget tilhænger af barnedåb. At være barn var for ham at være i det oprindelige forhold til Gud. Derfor var det for ham en vigtig pointe at Fadervor kom i umiddelbar forlængelse af børneevangeliets slutning. Jesu favn i dåben bliver frelsens favn, hvor ”Jesus den lille” beder sin egen bøn sammen med den døbte, der dermed bliver som barn igen i forhold til Gud.¹⁷

For Grundtvig var dåben en sakramental handling – en total livsomvæltning, hvor det fortabte menneske føres tilbage til ”de Levendes Land”. Derfor kunne ”barnet” også være en voksen. Korstegnelsen ved dåbens begyndelse stod for Grundtvig i exorcismens sted, idet han anså korstegnelsen for et tydeligere tegn end exorcismen. Det ”var en passende *Betegnelse* af den Overgang fra Mørkets til Guds elskelige Søns Rige, som for den Troende finder Sted i Daaben...”¹⁸ Man kan sige, at for Grundtvig var det vigtigere at understrege frelsens dimension end at få forsaget synd, død og Djævel. Denne synsvinkel havde han også på trobekendelsen, hvor bekendelsen ikke skulle opfattes som en eksamination, men som en tilsigelse af en himmelsk gave.

I det hele taget anså Grundtvig hele dåbshandlingen som en handling af Gud, hvilket gjorde at han anså ritualet som et eksistentielt udtryk for evangeliet.

Det er Guds hånd der virker i korstegnelsen. Det er Guds hånd, der døber barnet.

Børneevangeliet og Fadervor smelter for Grundtvig sammen i ordene: ”Og han tog dem i favn, lagde hænderne på dem og velsignede dem”. Guds favn er frelsens sted – og med Fadervor beder den voksne sig tilbage i Guds favn, hver gang den bedes. Forsagelsen og trosbekendelsen er Guds egen tale til mennesket nu – og derfor er det også Gud selv, der helt naturligt ”trækker” svaret ud af mennesket.

Endelig er det også Guds egen hånd der til sidst lægges på barnets hoved under fredslýsningen – den fredslýsning (”Fred være med dig”) som for Grundtvig rangerede langt højere end den aronitiske velsignelse, fordi den var et ord af Jesus selv.

Selvom Grundtvig som sagt ikke fik den stor betydning for selve ritualet, er hans dåbsopfattelse blevet sunget ind i de danske menigheder lige til i dag – og han har på den måde alligevel haft en kolossal betydning på selve forståelsen af ritualet som stedet hvor barnet bliver Guds barn (genfødslen) og forlades al skyld (fredslýsningen).

¹⁶ Chr. Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, Kbh 1999, s. 141

¹⁷ Chr. Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, Kbh 1999, s. 152

¹⁸ Chr. Thodberg, *Dåben og dåbsritualets historie*, Kbh 1999, s. 144

Peder Madsens ritual og tiden frem til 1992

I 1895 autoriseredes et nyt ritual (Revideret Liturgi for Daab og Nadvere), men det udviste kun meget små ændringer i forhold til de foregående og må betragtes som lapper på en gammel klædning.

Den største ændring frem til det nugældende ritual viste sig at komme i 1912 – overvejende bygget på et forslag i 1910 fra professor Peder Madsen.

Her blev missionsbefalingen i Matt. 28 til hovedsagen, idet den blev indledt med de stærke ord: ”Således taler vor Herre Jesus Kristus” og hele perikopen blev medtaget fra vers 18: ”Mig er givet al magt i himlen og på jorden...” Dette gav den stor vægt.

Markusteksten blev med udeladelse af vers 13 hvor disciplene vil hindre mødrene i at komme hen til Jesus. Og Fadervor, der af Grundtvig var knyttet uløseligt sammen med Jesu velsignelse, blev nu flyttet hen til *efter* dåben som udtryk for at den døbte nu havde ret til at bede Guds børns bøn – indlemmet i det samfund hvor den bedes.

Adskillige andre, mindre væsentlige ændringer blev foretaget, og resultatet skulle vise sig at blive både helstøbt og slidstærkt.

Det var også Peder Madsen, der formulerede den indledende bøn med ordene: ”Vi takker dig, himmelske Fader, fordi du ved din enbårne Søn har givet os den hellige dåb, hvori du gør os til dine børn...” – en bøn, der i interviewene imidlertid har vist sig at være en anstødssten for mange præster.

Men det er især brugen af Matt 28, der gør Madsens ritual stærkt. Man kan med nogen ret hævde, at dette skriftsted gennem hele den kristne dåbshistorie har været en inkorporeret bibeltekst, dels som udfoldet bekendelse og senere (tillige) som døbeformular. Men helt indtil 1912-ritualet er det kun Matt. 28 vers 19 om dåben i den treenige Guds navn, der har været citeret i dåbsritualerne. Vers 20 med opfordringen til også at oplære har åbenbart ikke været afgørende at få med – måske fordi den kristelige oplæring var en udbredt selvfølge i både familie, skole og i samfundet i øvrigt. Først i begyndelsen af 1900-tallet begynder sekulariseringen for alvor at slå igennem, hvilket skærper nødvendigheden af en opfølgning på dåbens handling. Det er ikke nok blot at blive døbt. Matt. 28,20 understreger at der også skal ske en efterfølgende oplæring i hvad dåben betyder for livet som kristen.

Som nævnt ovenfor, sker der med indføjelser af Matt.28,18b: ”Mig er givet al magt i himmelen og på jorden” også en markant forøgelse af den myndighed hvormed ordene lyder i ritualet. Alt dette gør, at Matt. 28,18b-20 kommer til at stå som det stærkeste bibelcitater i 1912-ritualet til og med det nugældende ritual.

I 1983 kom et nyt forslag til dåbsritual fra en nedsat liturgikommission. Det var med meget forsigtige ændringer hvoraf den mest bemærkelsesværdige er, at Matt 28 ikke mere danner indledning til dåben, men afslutning. Det foreslås således læst som indledning til faddertiltalen, hvilket skulle tjene som en understregning af dåbsbefalingens pligter overfor de døbte. Et stort mindretal i kommissionen ønskede også at tillade forkortet tilspørgsel af trosbekendelsen. Men ingen af delene blev taget med i det nye ritual af 1992, som endte med at blive en videreførelse af det gamle ritual fra 1912 med kun ganske få ændringer, såsom at børnene i den indledende bøn nu ikke

længere bedes indlemmet i den troende menighed, men blot i ”din menighed”. Børneevangeliet i Mark. 10 er igen blevet udvidet, så det tager vers 13 og 14a med. Harbsmeier bemærker at ritualet står meget stærkt. ”Grunden er måske den, at det både er enkelt, folkeligt og højtideligt, men man kan også kritisk se en tendens til, at dåben bliver opfattet som en ren initiationsrite med skabelsesteologisk begrundelse...”.¹⁹ Faktisk ser det ud til at Harbsmeiers formodning langt hen ad vejen kom til at holde stik. Det er i hvert fald hvad interviewene synes at vise.

Gennemgang af interviewene

Metode og fokus

Jeg har foretaget interview af 11 sognepræster udvalgt i samråd med provster i tre forskellige stifter i Jylland, med henblik på at sikre en spredning i forhold til alder, køn, teologisk ståsted og sognetype. Dernæst kontaktede jeg de foreslåede og aftalte tid med dem – såfremt de efter grundig orientering om indhold og formål med interviewene, indvilligede i at være med.

Ud fra mine forskningsspørgsmål lavede jeg en samtale-/spørgeguide.²⁰ Som det fremgår af den, var mit primære ønske at indfange deres teologiske syn på dåben og hvorvidt dette kom til udtryk i deres praksis gennem fortrinsvis dåbssamtalen og dåbshandlingen i kirken.

Mit oprindelige fokus var mest rettet mod de bibelske teksters brug i dåbsritualet og under præsternes samtale med dåbsforældre og dåbskandidater – og spørgsmålet om der efter præsternes mening var behov for et andet og bredere udvalg af tekster, set i lyset af de ændringer af Folkekirkens dåbspraksis der har fundet sted inden for de sidste 10 år og som er nævnt i denne opgaves indledning. Dette viste sig imidlertid ikke at være slet så interessant som antaget. Der var for en dels vedkommende lidt problemer med at bruge børneevangeliet (Mark.10) når der var tale om konfirmanddåb og decideret voksendåb. Men ellers blev der udtrykt generel tilfredshed med teksterne.

Derimod viste der sig for flere af præsterne i langt højere grad at være problemer med ritualets ordlyd. Dette kom frem i diskussionerne om, hvad det vil sige at blive ”et Guds barn”, som det udtrykkes i ritualets indledende bøn (”...den hellige dåb, hvori du gør os til dine børn...”).²¹ De ord kunne en del af præsterne slet ikke tage i deres mund.

En anden problematik, der viste sig at være interessant, var de både teologiske og praktiske overvejelser omkring trosbekendelsen – om dåben skulle være med fuld tilspørgsel til hvert enkelt barn eller om der skulle bruges forkortet tilspørgsel.

¹⁹ Praktisk teologi, red. E. Harbsmeier & H. Raun Iversen, s. 299

²⁰ Se bilag 3

²¹ Gudstjenesteordning for Den danske Folkekirke, Kgl. Vajsenhus’ forlag, Kbh. 1992, s. 58

Et tredje problemfelt var de såkaldte ”lørdagsdåb” og forholdet mellem dåb i og udenfor højmessen. Dåbens indplacering og større eller mindre tilknytning til søndagens gudstjeneste viste sig at medføre en del overvejelser både teologisk og i praksis – foranlediget af et stigende dåbspres på især bykirkerne.

Mine forskningsspørgsmål og min spørgeguide ramte således vægtmæssigt lidt skævt i forhold til hvad der i realiteten viste sig at blive det mest interessante. Fremfor at fastholde det oprindelige fokus, har jeg derfor valgt at forfølge det, der viste sig at presse mere på.

Jeg har i lyset af opgavens beskedne omfang valgt at nøjes med at fokusere på ovennævnte tre problemfelter: Dåbens teologi/at blive et Guds barn i dåben – trosbekendelsen – og særskilt lørdagsdåb/dåb udenfor højmessen, men dog med inddragelse af andre iagttagelser fra interviewene, hvor det er fundet relevant.

A) Dåbens teologi – at blive et Guds barn

Anskuer vi dåben historisk, har der været skiftende fokus på, hvor den teologiske tyngde skulle ligge. I oldkirken var renselse (syndernes forladelse), åndens udgydelse og discipelskab, vigtige elementer at få formidlet både gennem ritualet og dåbsoplæringen. I den katolske kirke fremhævedes renselsen gennem exorcisme og discipelskabet gennem overdragelse af evangeliet og Fadervor til den døbte. Der blev yderligere tilføjet et væld af tegnhandlinger og dåben blev efterhånden til ren sakramentalisme, hvor den stod uden forbindelse til troen. Luther gjorde som bekendt op med dette og fremhævede at dåbens løfte skulle modtages i tro for at være virksomt. Og hvor den bliver det, sker der en genfødsel og den døbte skænkes synderens forladelse og det evige liv. Både Luther og senere Grundtvig, var dog ikke så optagede af dåbens nødvendighed som af dens gyldighed. Det var Melanchthon, der fik skrevet dåbens frelsesnødvendighed ind i Confessio Augustana artikel 9.²²

Men der er ikke mange der i dag vil håndhæve dette, og det kommer da også frem i interviewene, hvor der spores stor uenighed om, hvad der teologisk set ”sker” i dåben. Hans, en ung præst på landet, der betegner sig selv som kulturkristen og grundtvigsk, siger:

Det er nok også fordi... jeg tror jo på alles frelse. Det lille barn der ikke er døbt er for mig ikke forvist til evige flammer, så derfor er det meget nemt for mig at dåben for mig er inkludering i menigheden og familien, som en glædeshandling...

Int.: Hvordan så dette med at blive et Guds barn i dåben?

*Det betyder at der er nogen der ER ens børn, men man kan jo også have andre børn...
...der er en masse der går rundt uden at vide hvem deres forældre er – selvom de HAR*

²² ”Om dåben lærer de, at den er nødvendig til frelse, og at Guds nåde tilbydes gennem dåben, og at børn skal døbes, for at de ved at frembæres ved dåben for Gud kan blive taget til nåde af Gud. De fordømmer gendøberne, som misbilliger barnedåben og påstår, at børn frelses uden dåb.”

nogle forældre. Og det kan jo være at jeg er far til nogle børn i Århus uden at vide det. Det håber jeg så ikke!... (griner). Der er nogle der ved hvem deres far er og andre der ikke ved det og alligevel ER det deres far – og på samme måde med deres far i himlen... Det er ikke sikkert den er voldsomt teologisk gangbar... (griner).

Gertrud er en ældre by- og sygehuspræst, der om sig selv siger, at hun meget gerne vil tænke det at være menneske og kristen sammen – og tænke teologi og psykologi sammen. Hun tager i dåbssamtalen ofte udgangspunkt i Markuslæsningen og fremhæver:

.. at hvert menneske fra begyndelsen er Guds og det er ikke noget med at man skal være mand og være forpligtet på moseloven for at kunne komme Gud nær. Her er både kvinder og børn velkomne.

Flere af præsterne har det overordentligt svært med den indledende bøn om at blive et Guds barn. En yngre præst i et storbysogn, Bente, der betegner sig selv som ”totalt klassisk aktivist” og rundet af de kirkelige ungdomsorganisationer, forklarer:

Int.: Hvad siger du så om dette med at blive et Guds barn? Jeg lagde mærke til at du har ændret i indledningsbønnen om at blive Guds barn i dåben...?

Ja, der siger jeg i stedet ”hvori det bliver klart at vi er Guds børn!... fordi jeg simpelthen ikke kunne få det over mine læber.... fordi jeg grundlæggende har en teologi, der ikke tror vi først bliver Guds børn i dåben. Og det kan jeg også godt finde på at tale med forældrene om. Altså ikke sådan det ritualteoretiske, men dét med at vi ER jo Guds børn – så på en måde gør dåben en forskel og på en anden måde gør den ikke.

Clement, der er en midaldrende præst i et storbysogn, rundet af IM, men betegner i dag sig selv som ”midter-aktivistisk”, siger:

Int.: ...jeg vil lige høre hvad du siger omkring den indledende bøn om at vi i dåben bliver Guds børn. Er du omkring det?

Ja, det siger jeg jo så ikke! Jeg siger ”..hvori du gør det klart for os, at vi er dine børn”. Sådan siger jeg det i kirken – og det nævner jeg også i samtalen.

Jeg ved godt at det er noget fifleri, som man ikke må, og jeg har det egentlig også lidt dårligt med det. Men for en del år siden var jeg kommet dertil at jeg næsten ikke kunne sige det længere fordi det strittede sådan i mig – så jeg prøvede med nogle forskellige omformuleringer og endte så med dette: ”..hvori du gør det klart for os... ”.

Det var nok først efter at jeg havde været præst i 10 år eller deromkring, at jeg ændrede det. Det har jo også nogle konsekvenser at sige det med ”at blive” som vi alligevel ikke tager. Er Fadervor f.eks. så kun et døbt menneskes bøn? NEJ, vil jeg da sige!

Dorte, en midaldrende præst i et storby-/citysogn betegner sig selv som vokset ud af en ydremissionsk baggrund, med en missionsk tilgang til inderlighed og forståelse af forbøn, men i øvrigt mest præget af KFUM og K. Hun siger om dåbens betydning:

Int.: Siger du noget om hvad dåben betyder? Kommer I ind på det?

Nej, sjældent – jeg nøjes som regel med bønnen [i.e. Holger Lissners forældrebøn] som forklaring på hvad dåben er. Så ikke noget om indlemmelse i menigheden eller dåben som sakramente og jeg kunne ikke drømme om at komme ind på frelse og fortabelse! (griner højt)

....Jeg har et kæmpe problem med at forstå dåben som det sted hvor vi bliver Guds børn. Jeg taler imod det så ofte som jeg kan – igen og igen. For mig er man Guds barn fra man bliver født! Det er også derfor jeg ikke vil bruge ritualets indledende bøn. Og kommer jeg til at bruge den f.eks. ved en konfirmanddåb, så omformulerer jeg det til: hvori du bekræfter os som Guds børn... eller noget i den retning. Jeg kan simpelthen ikke ha' det dér!"

Der er også nogle af præsterne, der følger ritualet, men prøver at forklare sig ud af det. Erik, der er en midaldrende præst i et stort forstadssogn, rundet af traditionel IM, men som betragter sig selv mere som "mainstream evangelikal", siger:

Int.: Hvad sker der så i dåben – for dig – hvis du skal være lidt teologisk?

For mig er der ingen tvivl om at dåben er Guds tilsagn til mennesket – og spørgsmålet er så om mennesket genfødes i dåben, eller kun hvis det tror. Det er de to positioner. Men jeg har ikke problemer med at sige, at i dåben handler Gud – og i dåben gør Gud også barnet til sit barn.. (pause)...Altså på skabelsesplanet, der er vi alle Guds børn, men på frelsesplanet er vi faldne og har brug for at blive genindsat i barneforholdet. Så man kan sige at dåben er en genindsættelse i vort barneforhold.

Int.: Kunne du sige det sådan til forældrene også?

Jaaa, det kunne jeg godt, hvis jeg fornemmer at der er resonansrum hos dem – så plejer jeg at bruge Lukas 15 med den fortabte søn. Han var også sin fars barn mens han var i det fremmede, men han blev genindsat som søn, da han kom hjem. Vi er jo ikke Djævelens børn, men alligevel har vi brug for genfødelse..(pause).. det er svært!

Karen, der er en midaldrende, aktivistisk præst i tre landsogne siger om sig selv: "Jeg er nok en from præst..... hmmm...mellem FDF og IM, som det kan være her ude på landet. Jeg er uden kirkelig baggrund. "

Hun fortæller om dåbssamtalen:

....Så gennemgår jeg ritualet, hvor vi starter med at sige tak til Gud for dåben. I dåben får vi nemlig to gaver og det er syndernes forladelse og det evige liv. Syndernes forladelse kan lyde som noget pjat, for et lille barn kan jo ikke have gjort noget forsætligt, men man kan så vide, at det barn kan aldrig komme til at gøre noget som det ikke kan få tilgivelse for og det gælder i liv og død. Og det er det samme som det evige liv. Fra nu af og frem er vi i Guds hånd og der bliver vi også når vi er døde.

...Så går vi videre til dét med at vi i dåben bliver Guds børn. Og det er noget af det jeg føler helt akavet ... at før var de ikke og nu er de! Men jeg siger det som i ritualet, men

forklarer, at i dåben får I at vide at jeres barn er et Guds barn og det skal I fortælle det når det bliver stort.

Samlet set tegner der sig et billede af, at det for mange af præsterne er vigtigt dels at understrege at alle børn er Guds børn uanset om det er døbt eller ej – og at det væsentligste, der ”sker” i dåben, er en tilsigelse af, at det er det. Markusteksten opfattes derfor som Jesu legitimering og velsignelse af Guds barn-forholdet.

Henning Talman skriver i et P.S. til sin artikel om dåbens grundlag: ”Ritualer er ikke evigtgyldige, glatte ord, der glider hen over præstens tunge. Derfor vil der også med mellemrum dukke problemer op, hvor man ønsker en ændring af ritualet, så det bedre kan udtrykke den dåbsforståelse, man kan stå inde for, og så at man undgår udtryk, man kun kan opfatte som falsk lære.”²³

Det har således også meget med præstens autenticitet at gøre, som det ses f.eks. i interviewet med Clement, der på den ene side udtrykker en loyalitet og respekt overfor det givne ritual, som han udmærket ved i princippet skal overholdes – men på den anden side efterhånden er kommet dertil hvor han ikke længere kan stå inde for det, som ritualet påbyder ham at sige. Og for at bevare sin autenticitet ”fifler” han med det og ændrer det.

Men for alle præsterne gælder det, at ritualets ordlyd giver anledning til at de i samtalen kommer ind på, hvad de mener med at blive et Guds barn – og dette vil for de flestes vedkommende blive en forklaring om, at der her sker en tilsigelse og en bekræftelse af noget barnet allerede er.

Denne teologi har imidlertid sine omkostninger. Jeg tror Harbsmeier langt hen ad vejen har ret, når han siger at dåben på den måde sækulariseres indefra: ”.. idet den forvandles fra et kirkeligt sakramente til en kasualiehandling, hvor vi fejrer livets og slægtens beståen, kort sagt at dåbens gave faktisk identificeres med livets gave, at dåben faktisk fejrer fødslen og ikke genfødslen.”²⁴

Ifølge den tyske professor i praktisk teologi, Wilhelm Gräb, ses dette i Tyskland i udpræget grad. Når ukirkelige forældre kommer med deres barn til dåb i kirken, sker det fordi forældrene har en tryk overbevisning om, at kirken har sine gode grunde til at ville være en del af det nye menneskes livshistorie – lige fra dets begyndelse og til dets ende. Forældrene udviser således en meget stor tillid til at præsten og kirkens ritual kan lægge en kristen meningstydning ind over barnets liv som de har behov for.²⁵ Det er imidlertid barnets livshistorie, der her er i centrum og ikke dogmatiske begreber som syndernes forladelse, renselse eller genfødsel. Dette bekræfter dermed Harbsmeiers overvejelser.

I Sverige har Eva Reimers foretaget en interessant interviewundersøgelse af, hvad der for dåbsforældrene gav mening i forbindelse med at de fik deres barn døbt i kirken. Hun har foretaget kvalitative interviews med 17 forældrepar lige efter dåben. Hun konstaterer det samme som Gräb med hensyn til det dogmatiske indhold: ”Av de 34 dopföräldrar som deltog i studien var det endast en som uttryckligen sade att hon valt att

²³ Henning Talman: Barnedåb – dens grundlag, i: Dåb og tro eller tro og dåb, Det økumeniske Fællesråd, Kbh. 1982 s.75

²⁴ E. Harbsmeier: Dåbsteologi og dåbspraksis, i: Kritisk forum for praktisk teologi nr. 34/1988 s. 70

²⁵ Ulla M. Bidstrup, Fordi der skal prædikes på lørdag, ph.d.-afhandling, Aarhus Universitet 2011, s. 84

låta döpa sitt barn för att barnet skulle bli införlivat i den kristna församlingen. Över huvud taget fanns få eller inga exempel på att föräldrarna i sin redogörelse för dopet valde ord och begrepp som ”nyfödelse”, ”dö och uppstå med Kristus”, ”leva med församlingen”, livstydning” o.s.v. Detta trots att åtta av sjutton föräldrapar deltagit i dopsamtal där prästen använt just den typen av terminologi då han berättat om dopet.”²⁶ Dette er dog ikke ensbetydende med at der så ikke opleves nogen mening med dåben. Reimers har belyst, hvordan mennesker, der ikke mener at være kristne, og ikke er fortrolige med kirkens sprog og ritualer, alligevel formår at sætte dåbshandlingen ind i en for dem meningsfuld ramme.

Interviewene viser, at barnedåben primært bruges som en livscyklus-rite ved livets begyndelse, og at den som sådan opfylder tre væsentlige funktioner: for det første som en del af barnets menneskeblivelse, dvs. at det på sin vis først ”bliver til” som menneske i dåben. Dette kunne man med god vilje godt tolke som en slags genfødsel. For det andet integreres barnet gennem dåben i den svenske kultur og får på den måde en svensk identitet og tilhørsforhold. For det tredje bruges dåben som et redskab til at integrere barnet i familien og slægten. Disse tre forhold er afgørende for at give barnet historie og sætte det ind i en sammenhæng ud fra hvilken det senere kan forme sin egen identitetsopbygning.²⁷ Fælles for disse forhold er, at de alle kan ses som initiation på forskellige planer. Barnedåben er derfor ikke en handling, som en gang var meningsfuld, men som nu kun overlever som et levn fra fortiden. Tværtimod står den stærkt endnu, men med et noget andet meningsindhold, der først og fremmest gør forældrenes barn til et ”rigtigt” menneske, gør dem selv til forældre, og forankrer både barn og forældre i en sammenhæng, der rækker ud over familie og slægt. Selvom de allerfleste altså slet ikke tilskriver barnedåben den mening og det indhold, som Svenska Kyrkan gør, bruger de dåben som en initiering og som en rite, der hjælper til at integrere barnet i det fælles og befæster nogle grundlæggende værdier og normer.²⁸

Disse iagttagelser kan også genfindes i danske forhold og ses også i mine interviews. Nogle accepterer at dåben for de fleste er ren tradition og ikke er teologisk begrundet. Da jeg spørger Hans om han spørger forældrene om, hvorfor de vil have deres barn døbt, svarer han:

Nej – kun i hvilken kirke! Jeg føler at jeg kender deres svar på, hvorfor de vil have deres barn døbt. Det er fordi det er en tradition! Måske er jeg forudindtaget....

Andre erkender det også, men prøver at tale op imod det. Inge, der er en ældre præst fra en mindre provinsby, der betegner sit kirkelige ståsted som bredt midterkirkeligt... måske økumenisk – med interesse for liturgi og det højkirkelige siger:

...Så har jeg en samtale med dem om dåben – og den har jeg det ind imellem lidt svært med, for det er min opfattelse sådan set, at langt de fleste danskere, de døber deres børn ind i danmarkshistorien... Ikke på baggrund af at de synes det er vigtigt at de nu

²⁶ Eva Reimers, *Dopet som kult og kultur*, Verbum, Stockholm 1995, s. 247f.

²⁷ Eva Reimers, *För barnets skull – dopet som initiation och människoblivande*. Kritisk forum for praktisk teologi 66/1996 s. 5

²⁸ Ibid. s. 27

kommer til at høre Gud til og at de nu døbes ind i en menighed og at det hér er en milepæl.

Det er en milepæl i familien. Et barn er kommet til verden og bedsteforældre og andre vil synes det er mærkeligt hvis det ikke skal døbes – så det gør vi fordi det plejer vi jo i vores familie. Vi bliver døbt, konfirmeret og begravet. Det er sådan det er... Men derfor synes jeg jo alligevel at de skal have sådan et kristeligt ord med på vejen (smiler). Så det inddrager jeg dem lidt i. Jeg fortæller om historien og hvorfor man døber og hvad det betyder at barnet bliver døbt.

Der er også præster der forsøger at bore lidt i motiverne for forældrenes valg af dåb. Erik fortæller:

Jeg plejer tit at sige, når jeg er på vej ud: 'det var en ordentlig smøre, det hér. Var det for hårdt for jer? Var det for meget?'

Nej, de var faktisk glade for at få det gennemgået. Ofte oplever jeg at de er glade for at få noget information og mærke at præsten faktisk lægger noget i det her. Nogen gange, når jeg fonemmer at tilliden er der så siger jeg også: nu skal I svare mig ærligt – I skal ikke lyve. I sidder i jeres eget hjem, så I har ret til at sige sandheden: Hvad betyder det her for jer? Hvorfor vil I gerne at jeres barn skal døbes? Tror I selv? Og det giver nogen gang nogle gode snakker....

Jeg ser ikke dåben som firmaets rekruttering af medlemmer, jeg ser dåben som et missionsprojekt. Jeg er missionær og evangelist og forkynner når jeg tager på dåbsbesøg. Jeg er ikke embedsmand.

Der tegner sig her et billede af at præsterne generelt er ret bevidste om at forældrene ikke har samme opfattelse som de selv af, hvad der ”sker” i dåbshandlingen. For forældrenes vedkommende går opfattelsen i retning af det, som Harbsmeier lidt kritisk betegner som ”en ren initiationsrite med skabelsesteologisk begrundelse” – men det er også tydeligt at præsterne forsøger at tale op imod dette, men alligevel har problemer med at fastholde de ”klassiske” dogmer om modtagelse af Helligånden, genfødsel og syndsforladelse, fordi afstanden i opfattelse er stor og selve ritualet modsiger forældrenes opfattelse.

B) Trosbekendelsen

Interviewene viste, at der tydeligvis var divergerende meninger om trosbekendelsens plads og brug under dåbshandlingen. Af ritualet fremgår, at man ikke må bruge forkortet tilspørgsel. Men af nogle præster opleves det så meningsløst at gentage den fulde trosbekendelse til hvert enkelt barn, at de har ændret denne praksis – med eller uden tilladelse. Spørgsmålet om forkortet tilspørgsel eller ej kommer til at stå som et skoleeksemplar på de hensyn der er i spil ved dette led i dåbshandlingen. Det involverer både historiske, teologiske, liturgiske og psykologiske aspekter.

Fhv. biskop Henrik Christiansen gør sig i en artikel i Præsteforeningens Blad til talsmand for altid at bruge uforkortet tilspørgsel ud fra en opfattelse af, at der er forskel på om trosbekendelsen anvendes som menighedens bekendelse i et liturgisk forløb eller

om den i forbindelse med en dåbshandling ²⁹. Som menighedsbekendelse udtrykker den menighedens forståelse af tilværelsen og tilbedelsen af den treenige Gud³⁰. Men i forbindelse med dåbshandlingen skifter bekendelsen ifølge Christiansen karakter til at blive ”Vor Herres ”mundsord” til den enkelte, som skal døbes”, hvor den Opstandne og præsente Herre ses som handlingens faktiske subjekt. ”Ordene er ikke en eksamination i troslærdomme eller exploration i kandidatens alvor og oprigtighed, men ordene er Herrens løfteord – verba promissionis – tilsagn om den gave, som troen på den treenige Gud er (...). Det er en højst personlig henvendelse, fyldt med evangeliets nye liv. Derfor skal den lyde uafkortet til hver enkelt dåbskandidat”³¹.

Der er flere problemfelter i Christiansens opfattelser, som derfor kan stå som udgangspunkt for en drøftelse i dialog med præsternes udsagn i interviewene.

Historisk er det næppe helt korrekt, når han hævder at trosbekendelsen ikke er en eksamination i troslærdomme eller en exploration i kandidatens alvor og oprigtighed. Det var oprindeligt lige netop det, den var, da man gik fra Didakés døbeformel uden spørgsmål over til en længere ”udspørgen” af kandidaten som det ses i Hippolyts ritual, for at kunne afgrænse troen på den sande, kristne Gud fra kætternes og vranglærernes guder.

Om forkortet tilspørgsel skriver Christiansen endvidere, at dette fænomen først er opstået omkring 1960, da præster af egen drift (”selvtægt”) begyndte at forkorte tilspørgslen i sogne med mange dåb, dvs, hvor der hyppigt var flere (end tre?) anmeldt til en højmesse.³² Som det kan ses i bilag 2 var Luthers dåbsritual af 1526 faktisk med forkortet tilspørgsel, så fænomenet kan betragtes som meget luthersk og slet ikke nyt. Men Christiansen har ret i, at det er nyt, at det er antallet af dåb der afgør, om der skal være forkortet tilspørgsel eller ej. Således lader da også tre af de interviewede præster antallet bestemme om der skal forkortes eller ej.

Anders, en ældre præst i to forstadssogne betegner sig selv som *Folkekirke*-præst påvirket af Grundtvig og Tidehverv. Han har sat tre dåb pr. gudstjeneste som max. antal – også for ikke at blive tvunget ud i forkortet tilspørgsel. Han siger:

Jeg forkorter ikke tilspørgslen, men kan godt opleve at den tredje er lidt hård at komme igennem, så det kunne godt være praktisk at forkorte den. Men jeg synes trosbekendelsen er så vigtig, så den skal der svares fuldt og helt på. Men jeg har ikke teologiske kvababelser over at forkorte og kan godt se at nogen kan have praktisk brug for det.

Denne pragmatiske tilgang er kendetegnende for de fleste af de interviewede præster. Kun to fastholder fuld tilspørgsel hver gang. Hans siger:

²⁹ Henrik Christiansen, Dåb med forkortet tilspørgsel, i: Præsteforeningens Blad nr. 21 år 2010 s. 466ff.

³⁰ Ibid s.468

³¹ Ibid s.468-469

³² Ibid s. 467

Jeg har fuld tilspørgsel uanset hvor mange der er. De skal vide, hvad de siger ja til. Det skal ikke bare være en forsikringspolice: ”hov, vi glemte at læse det med småt.”

Int.: Hvad hvis man forinden bekender troen sammen?

Så synes jeg man negligerer individet. De skal have lov til at sige ja. Det er så sjældent man får lov til at sige ja i en kirke. Så må dem, der keder sig sidde og snakke om naboens hund eller sådan noget...

Frida er en yngre præst i et stort bysogn, som betegner sig selv som ”en døbt hedning og kulturkristen”, inspireret af det grundtvigske. Også hun står fast på fuld tilspørgsel hver gang og siger:

Jeg har ikke forkortet tilspørgsel. Jeg har haft fuld tilspørgsel til 7 dåb! Dér kommer det grundtvigske nok frem – at denne trosbekendelse alligevel bliver et eller andet møde mellem Gud og dette menneske. Det er ikke et trosforhør – der er ikke noget troskrav i det, men her fortættes vores... her bliver der talt virkelighed.

Int.: ...Så det er altså et teologisk argument, der overtrumfer det praktiske?

Ja, netop! Dåbsritualet er blevet hakket i så mange gange, så det er blevet et sammensurium af mange teologier – og hvis vi så begynder at skære i trosbekendelsen, så tror jeg nok jeg oplever at så bliver der simpelthen skåret for meget. Så vil jeg hellere skære nogle bønner væk! Alt det ordgejl kan jeg godt undvære. Jeg kan godt li den dér handling – og så de tre håndfulde vand. ...Jeg har jo forberedt dåbsforældrene om at det ikke er et trosforhør, men at det handler om deres barns virkelighed (...) Det er så vigtigt for mig med trosbekendelsen, at den vil jeg ikke skære i. Men det blev lidt grotesk med de syv gange!”

Teologisk er det tilsyneladende et bestemt syn, der får nogle til at fastholde fuld tilspørgsel. Frida nævner ovenfor, at ”her kommer det grundtvigske nok frem”. Som vi har set var trosbekendelsen for Grundtvig ikke kun menneskeord, men ”det levende ord”, som i eksemplarisk forstand er at finde i ritualordene³³.

Det er tilsyneladende også dette syn på trosbekendelsen, der ligger til grund for Henrik Christiansens udsagn om, at bekendelsen ved dåben bliver vor Herres ”mundsord” til den enkelte, som skal døbes. Og når opfattelsen er, at det således er vor Herre selv, der direkte taler til os i trosbekendelsen, er det selvsagt problematisk at forkorte i den. Men ikke alle er enige i den teologi og dermed bliver praksis også en anden. Som nævnt ser ni ud af de elleve interviewede præster ingen teologiske problemer i forkortet tilspørgsel.

Liturgisk er der forskel på hvordan den forkortede tilspørgsel foregår – og det gør at nogle af præsterne ikke synes det fungerer optimalt, når for eksempel første barn spørges med fuld bekendelse og de efterfølgende med forkortet. Karen siger:

³³ Chr. Thodberg, Dåben og dåbsritualets historie, Kbh 1999, s. 142

Jeg korter altid trosbekendelsen ned hvis der er mange børn – over to – nogen gange med fælles trobekendelse – ellers kan jeg godt tilspørge den ene med fuld tilspørgsel og så ”...ligesom vi lige har hørt det” til de næste. Det er bare ikke helt ideelt. Det er bedre med den fælles, når jeg tænker det efter.

Jens er en ældre præst i tre små landsogne, der betegner sig som rundet af højskolemiljøet og præget af det grundtvigske. Han siger i denne forbindelse:

Int.: Har du forkortet tilspørgsel?

Nej – ikke som jeg kan erindre det. Men jeg har ikke dybtliggende grunde til ikke at have det. Udover at jeg synes, at i dåben får vi kirkens urgamle bekendelse fra det 3. årh. eller deromkring – så det er en lang, lang række mennesker, der har vedkendt sig dette ståsted i tilværelsen – og det synes jeg på en eller anden måde – det skal man have uforkortet – også selvom der er fem dåb! Jeg har selv tænkt, når jeg har været til dåb hvor det er forkortet, at det er lidt som om man bliver spist af med en halv is, når man kommer som nr. to, tre og fire.

Int.: Har du oplevet at man har bekendt den sammen – og så tilspurgt forkortet?

Nej.

Int.: Men du har ikke teologiske kvababelser ved evt. at forkorte, hvis menigheden bekendte den først og der så blev spurgt i forkortet form?

Hvor går grænsen mellem teologi og ...sådan...følelse? Altså... jeg ville ikke kvie mig ved at anerkende en dåb der var foregået på den måde – men jeg synes bare det er uskønt. Altså... det er nok nærmest et æstetisk spørgsmål for mig... i virkeligheden.

De fleste der bruger forkortet tilspørgsel, hvad enten det er hver gang eller når dåbsantallet overstiger to eller tre, gør det med indledende fælles trosbekendelse og efterfølgende dåb af alle børn med forkortet tilspørgsel. Denne liturgi betyder at menigheden hver søndag – eller jævnligt – får lov til at fremsige trosbekendelsen som en fælles menighedsbekendelse og det er der for nogle af præsterne en stærk pointe i – både liturgisk og teologisk.

Henrik Christiansen kommer ikke ind på det problem, at i større sognes kirker med dåb stort set hver eneste søndag, vil menigheden nærmest aldrig komme til at bekende troen i fællesskab. Det giver ikke mening at den først skal bekendes fælles og dernæst tilspørgeres det enkelte barn – og det fremgår også af artiklen, at det anser han ikke for en mulighed. Men det vil være en stort liturgisk og teologisk tab, hvis menigheden aldrig fik muligheden for at bekendte troen i fællesskab. Dette er da også en af hovedgrundene til at Clement har forkortet tilspørgsel. Han siger:

Vi har altid forkortet tilspørgsel her hos os – og det vil sige, at efter indledningen siger alle trosbekendelsen. Så den gennemgår jeg også i samtalen.

Int.: Er den forkortede tilspørgsel teologisk begrundet fra din side?

Ja, det er den i den forstand at vi ellers ville savne den som fælles bekendelse – for ellers snyder man på en eller anden måde folk der går i kirke fra at få lov til at sige trosbekendelsen – det er min egentlige begrundelse. Og så har jeg også tænkt før jeg blev præst og kom i kirke og der var tre dåb, at det var en ørkenvandring at komme igennem det der. Det blev fuldstændig meningsløst....Men det vigtigste er altså at man efter min mening fratager menigheden muligheden for at have den fælles bekendelse.

Bente er også godt tilfreds med den form. På mit spørgsmål om, hvad hun under dåbssamtalen siger om trosbekendelsen, svarer hun:

Meget, meget lidt! Og det har jeg haft en del kvababbelser over – om jeg gik for let hen over det. Men... jeg har altid sådan et håb om at mine samtaler ender i dialog, men det er ikke altid det ender sådan (griner) – men jeg har ikke fundet en form hvor det ikke bliver lidt for forelæsningsagtigt. Men jeg siger, at vi her i kirken vælger at sige trosbekendelsen som menighedsbekendelse – og sådan har det altid været her – og menigheden vil gerne være med til at sige den.

Int.: Er det teologisk bestemt?

Nej, jeg tror mest det er praktisk bestemt. Når man kommer som ny præst overtager man tit den praksis som er der... og i starten syntes jeg det var LIDT underligt... for tilspørgslen var lidt for kort, syntes jeg. Men jeg oplever det bare overhovedet ikke jabbet eller uhøjtideligt.... og trosbekendelsen giver jo MEST mening, når man siger den i kor. Så det ville jeg nu være ked af hvis man ændrede.

Også Erik har gjort sig tanker om dette spørgsmål og er kommet frem til altid at bruge forkortet tilspørgsel:

Når vi kommer til trosbekendelsen forklarer jeg, at vi hos os synger trosbekendelsen og tilspørger i forkortet form. Altid! – også når der kun er én dåb. Det har jeg overtaget fra min forgænger. Jeg synes det er dræbende hvis trosbekendelsen kommer flere gange.

Int.: Ligger der også noget teologisk i det?

Nej, nu er jeg jo ikke grundtvigianer, så det er noget rent praktisk, men teologisk mener jeg, at ved tilspørgsel kan det lyde som en lektie vi skal lære og sige ja til, men når det er fælles, så er det hele menighedens bekendelse – og den bekendelse kan forældrene så træde ind i – så godt som de nu kan – ved at sige ja. Så danner det en bekendelsesbaggrund i stedet for en afhøring.

Det er et faktum, at trosbekendelsen – ikke mindst takket være Grundtvig – generelt står meget stærkt i danskernes bevidsthed. Ved konfirmationsforberedelsen er trosbekendelsen oftest det eneste der skal læres udenad foruden Fadervor. Det er derfor et af de led i vor gudstjeneste hvor de fleste kan ”være med”. Set i lyset af de elementer i højmesseliturgien, der kan være fælles gods, er det derfor uheldigt hvis den aldrig kan blive sagt som fælles bekendelse fordi der er dåb hver søndag og den derfor kun bruges som tilspørgsel ved dåben.

Psykologisk er der også en del på spil når det gælder forkortet tilspørgsel eller ej. Som nogle af præsterne ovenfor har nævnt kan det virke meningsløst at sige den samme remse igen og igen. Selv Frida indrømmer at syv gange fuld tilspørgsel ”blev lidt grotesk”. For én ting er hvad ens teologi eller liturgiske opfattelse dikterer, nogen andet er hvordan det føles og opfattes af præst, menighed og dåbsfamilie/-følge.

Henrik Christiansen stiller spørgsmålstejn ved den opfattelse, som han har mødt blandt præster, at de gentagne tilspørgsler virker trættende på menigheden eller bliver reduceret til en remse³⁴. Han beretter, hvordan han med stopur i hånden har fundet ud af at fuld tilspørgsel varer 50 sekunder og forkortet varer 20 sekunder, dvs. at der ved dåb af fire børn altså kun medgår i alt 70 sekunder mere ved fuld tilspørgsel. Og han konkluderer: ”Det giver efter min opfattelse ikke mening at tale om et problem her.”³⁵

Men der er alligevel et problem. For adskillige præster har overværet gudstjenester med uforkortet tilspørgsel til flere børn i træk og fundet det netop meningsløst og problematisk. Først og fremmest vel fordi menigheden ikke forstår – eller ikke deler – præstens teologi. Det er nemlig ikke ud fra selve dåbshandlingen indlysende, at hvert enkelt barn skal spørges med fuld tilspørgsel fordi det ikke er præsten, men Vor Herre selv, der menes at tale i bekendelsen. Det kommer ikke klart frem på noget tidspunkt og derfor opleves det meningsløst at gentage hele remsen for hvert enkelt barn. Det opleves ikke som en tilsigelse, men som et personligt forhør – modsat en fælles indledende bekendelse med efterfølgende spørgsmål om: ”vil du døbes på denne tro, som vi i fællesskab nu har bekendt?” – hvor fællesskabet om troen inddrages og italesættes.

C) Dåbens liturgiske situering / ”lørdagsdåb”

Det tredje og sidste problemfelt jeg på baggrund af interviewene har valgt at tage op, er den stigende andel af dåb udenfor højmessen. Også dette har givet anledning til gentænkning af dåbens teologi og liturgi.

I dette spørgsmål er der i udgangspunktet enighed – idet samtlige interviewede præster er åbne overfor dåb udenfor højmessen. Anders har dog en praksis, der i realiteten fastholder alle dåb til søndagsgudstjenesterne, selvom han siger, at han ikke er imod dåb udenfor højmessen:

Jeg har i mine 35 år her kun fået to forespørgsler om lørdagsdåb, så det er jo ikke meget! Jeg sagde at personalet havde nok at se til, så det ville ikke være så godt. Så de blev skubbet til søndag. Så jeg har ingen lørdagsdåb! Der er ca. 5 dåb om året i det ene sogn og ca. 45 i det andet. Alle søndag formiddag. Vi har højst tre pr. gudstjeneste. Det er ikke så tit. Én til to gange om året. Der er næsten altid én eller to. Jeg laver tit en gudstjeneste efter hvad der er brug for fra en familie der ringer i god tid.

De øvrige præster har alle haft lørdagsdåb. Både de mere private, enkeltstående med én familie – og deciderede dåbsgudstjenester med flere familier, annonceret på forhånd i

³⁴ Henrik Christiansen, Dåb med forkortet tilspørgsel, i: Præsteforeningens Blad nr. 21 år 2010 s. 467

³⁵ Ibid s. 467

gudstjenestelisten.

Teologisk er der få indvendinger. Derimod dukker forskellige problemfelter af liturgisk og pædagogisk/psykologisk art op. Især ser det ud til at der er stor forskel på hvordan det opleves med en ”privat” lørdagsdåb med en enkelt familie i forhold til ”annonceret lørdagsdåb” med mange familier samlet til fælles dåbsgudstjeneste. Om sidstnævnte mulighed fortæller Dorte:

Jeg har ingen teologiske kvababelser over det, men praktiske – fordi jeg synes lydhørheden kan være mindre ved en lørdagsdåb. Der er meget mere uro og ingen menighed til at bære en form for andagtsfuldhed og der er heller ikke hensyn at tage til en menighed. Så min tale drukner tit i uro. Jeg har nogle gange oplevelsen af at det er små, private selskaber der tilfældigvis er i det samme rum, men ellers ikke har noget til fælles. De venter bare på at det bliver ”deres tur”. Så nu prøver jeg at formidle det til forældrene under samtalen, at de ikke skal sidde og snakke mens det andet barn bliver døbt, for de er med i en fælles ting...

Jeg havde præcis samme oplevelse, som Dorte her fortæller om, da jeg var til lørdagsgudstjeneste med en af de andre interviewede præster. Jeg sad i den bagerste tredjedel af skibet med en lille familie på bænken foran mig: et forældrepar med en pige på ca. 8 år og en dreng på ca. 10 år. Der var 4 dåb med næsten fuld kirke, men jeg oplevede generelt meget fravær. Næsten ingen sang med på salmerne, eller lod til at høre efter hvad præsten sagde. Man ventede på at det blev ens ”tur”. Moderen foran mig skulle stå fadder til det tredje barn og det eneste tidspunkt, hvor børnene og faren kiggede lidt op var da hun gik op til døbefonten – og kort tid efter kom tilbage. Ellers sad de bøjet over deres mobiltelefoner eller talte lavmælt sammen. Når jeg kiggede rundt i kirken, var det det samme billede, der tegnede sig på de andre bænke. Frida har gjort lidt af de samme iagttagelser og erfaringer. Hun fortæller:

For 5 år siden indførte vi lørdagsdåb en gang om måneden – og der kommer fra 0 til 7.

Int.: Har du teologiske betænkeligheder med at flytte dåben udenfor højmessen?

....Hmmm... Nej!Hvis jeg skal være helt ærlig, så nej! Jeg gør det til en ordentlig gudstjeneste, Det skal det være. Der skal være noget tyngde over den. Det skal være ordentligt – ikke bare underholdende.

Int.: Savner du noget fra højmessen?

Jeg savner det at blive en del af menigheden, selvom jeg godt ved at det kun er os præster der tænker sådan.... men dåbsmenigheden er jo også en menighed, men jeg kan godt savne nogle af de gamle.

Savnet af ”de gamle” i menigheden kan skyldes hendes erfaring med en mentalt fraværende og uengageret dåbsmenighed. Hun udtaler tidligere i interviewet:

Jeg kommer uden forberedelse og snakker lidt med dem om løst og fast – og så kommer vi ind på dåben. Men ikke noget fast skema. Dog er der et par ting der skal siges: hvad skal der ske rent praktisk.... Og så også at der måske er andre der også skal døbes.

Fordi mange moderne familier er meget optaget af deres eget, så det prøver jeg at forberede dem på. At de kommer ind i en sammenhæng hvor der er andre til stede og hvor der er andet på spil end lige deres dåb.

Også Gertrud bemærker om annonceret lørdagsdåb i forhold til dåb under højmessen:

Jeg kan mærke at dåben i højmissen har en fastere struktur. Der er mere støtte i højmissen.

Anderledes positivt kan det opleves med en mere ”privat”, enkeltstående dåb udenfor højmissen. Jens siger:

Int.: Har du lørdagsdåb?

Ja, når jeg bliver spurgt – ca. 3-4 stykker om året. Det har jeg det fint med. Men nogle i menigheden er skuffede, for de synes nu det er så festligt, når der er dåb! ...Det eneste er at dåbsfølgerne godt kan få kirken til at brække midt over, fordi dåbsfolkene er meget fokuserede under dåben men bagefter ligger fokus et andet sted. Derimod ved dåbsgudstjenesterne er stort set alle 100 % nærværende og deltagende hele vejen.

Også Clement er meget begejstret for den mulighed:

En gang i mellem har vi en enkelt lørdagsdåb – og det er sindssygt meningsfyldt faktisk! Alle er vildt glade for det – også jeg. Man ser jo en mulighed for at tale LIGE ind i deres situation – fuldstændig!

Erik ser – ligesom Clement – fordele i at kunne målrette prædikenen:

Det giver selvfølgelig nogle andre muligheder med lørdagsdåb, hvor man kan tale lidt mere direkte til folk. Man kan tilspidse sin tale og gøre den mere kontekstuel og visionær, hvis man vil bruge de ord.

Men han har dog også betænkeligheder med lørdagsdåb, især med henblik på menighedsopfattelsen. På samme linje plæderer en del af de interviewede præster for at de synes dåben teologisk hører bedst – eller mest – hjemme i søndagens højmesse, ”fordi barnet skal døbes ind i menigheden”. Og menigheden opfattes dermed tydeligvis som den faste søndagsmenighed – kernemenigheden.

Erik fortæller således videre i forlængelse af ovenstående citat:

Men jeg synes at der ved lørdagsdåb godt kan komme denne familiefeststemning over det og det er en skam. Der kan godt forvinde noget af det højtidelige.

Int.: Men du betragter dem, der kommer til lørdagsdåb som din menighed?

Ja, det er klart at de udgør menigheden den dag.

Int.: ...så man kan godt sige at barnet bliver døbt ind i menigheden..?

Jaaaa... Det kan man nok godt sige.... Når de er kommet i kirke, så er de jo nok menigheden...(pause) Der er en del genfødsler der bliver til aborter... for at sige det på

den måde. Livet bliver ikke bevaret....Altså... du siger om jeg betragter dem, der kommer i kirke som min menighed – og det gør jeg. Men jeg ville helst det var om søndagen hvor den traditionelle menighed er der. For er der kun dåbsfølge og gæster, så bekræftes de i den tro at der er kun.... de ved selvfølgelig godt at menigheden ikke kommer, ... men altså....det at de ser at der er en menighed som er der og som ikke er 95 år alle sammen men også unge familier med børn og yngre mennesker.

Karen siger:

Jeg vil så forfærdelig gerne vise dem at de bliver en del af menigheden, jeg synes det hører til der. Men jeg kan jo ikke sige at deres familie ikke er en menighed. For det er de jo selvfølgelig. De er lige så fuldgældigt menighed som sognemenigheden om søndagen. Men det bliver meget individualiseret og på den måde er det lidt imod det teologiske i dåben.

Da jeg spørger Clement om han har teologiske betænkeligheder ved at holde en dåb udenfor højmessens, svarer han:

Nej..... ikke betænkeligheder, og jeg ved at for langt de fleste i menigheden synes de det er dejligt at der er dåb i højmessens. De kan lide det leben der bliver. Og hvis dåben ikke kun er at blive et Guds barn, så er det måske.....en indgang til et slags discipelskab. Derfor giver det god mening at have det i højmessens i dette fællesskab af disciple. Men det er ikke et stærkere teologisk argument for mig end at jeg godt kan tage en lørdagsdåb.

Int.: Og ved en sådan betragter du dåbsforældre og familie som lige gyldige som menighed?

Ja, det er så menigheden den lørdag. Det er simpelthen dem, der sidder i kirken. Men argumentet for søndagsmenigheden er, at den er større. Og når man har sådan en lørdagsdåb, så tænker de jo ikke sig selv som menighed. De tænker sig som familie. Det gør de måske også om søndagen, men alligevel, så er der måske noget, der korrigerer det lidt, når de vender sig og ser ned i kirken.

Clement vil gerne have at lørdagsdåbsmenigheden opfatter sig selv som menighed, men mener at de realistisk set nok mere betragter sig som familie. Her kan en dåb under søndagens højmesse være et korrektiv til den opfattelse når de må erkende at de er en del af en større sammenhæng.

Problemet med de annoncerede fælles lørdagsdåb i bykirkerne ser derfor ud til at være at der mangler dette korrektiv. Ser en familie sig rundt i kirken ved den lejlighed, ser den ikke en menighed, men en række andre familier, der venter på at det bliver deres tur. Spørgsmålet er om dette problem kan løses på en god måde. Det vil berøres i den afsluttende diskussion.

Liturgisk teologi som perspektiv på nutidig dåbspraksis

I den afsluttende diskussion vil jeg bruge den liturgiske teologi som redskab og perspektiv til at diskutere forholdet mellem hvad præsterne beretter og faktisk gør og den liturgi de følger. Derfor vil jeg i korthed fremlægge grundtankerne i den liturgiske teologi her.

Liturgisk teologi er en anglo-amerikansk gudstjenesteteori, der tager sit udgangspunkt i den gudstjenstlige praksis. I modsætning til den europæiske kontinentale tradition for at lægge vægten på erkendelse og kognitiv forståelse opfatter liturgisk teologi ikke først og fremmest gudstjenesten som et "høre-sted", men som et erfaringsrum, der omfatter hele sanseapparatet. Den lutherske teologi om gudstjenesten har ganske vist opfattet gudstjenesten som en dialog mellem Gud og mennesket – hvor vi taler til Gud gennem bøn, lovsang og bekendelse, og Gud taler til os gennem bibelens ord, sakramenterne og velsignelsen – men der har ikke været meget opmærksomhed på at kommunikation er mere end ord. Altså at der i gudstjenesten sker en kommunikation gennem hele det liturgiske spektrum. Det er dette perspektiv, den liturgiske teologi lægger ned over gudstjenesten med særligt blik for den gudstjenstlige praksis.

Formålet med at beskæftige sig med det er at blive mere bevidst om, hvorvidt der er sammenhæng mellem den gudstjeneste, menigheden fejrer – med de ændringer, der finder sted i takt med tiden, nye kulturelle strømninger, sproglig udvikling, det musiske udtryk – og den teologiske tænkning om den. Der er en træghed eller konservatisme i den teologiske tænkning der gør, at den som regel er "bagefter" i forhold til den gudstjenstlige praksis. Denne diskrepans mellem teologi og praksis kan få den aktuelle liturgi og ritualerne til at virke "gammeldags", løsrevne, uklare eller ligefrem meningsløse. Hvis gudstjenesten i praksis skal give mening som det sted hvor vi i ord OG handling udtrykker vores tro på den treenige Gud, er det nødvendigt til stadighed at gennemtænke sammenhængen mellem disse.

En amerikansk liturgisk teolog, Dwight W. Vogel kalder det en hermeneutisk cirkelbevægelse:

"Participation in the liturgy involves us in a hermeneutical circle, whether we are aware of it, or name it that, or not. After engaging in the liturgy, we may talk with one another about it. We may read about it. We remember something about it. Indeed, to the extent we are incorporated into its transforming mystery, we are changed by it. All this means that the next time we gather for a liturgy, we are different than we were the last time. Our anticipation, our expectations, our memories, makes us different, individually and corporately. All this becomes part of our primary theology, too. Our reflection on and articulation of this dynamic matrix are important for liturgical theology."³⁶

Vogels henvisning til "primary theology" er en henvisning til gudstjenestens *ordo* – menighedens gudstjenestepraksis, som er overleveret siden urkirken som troens primære udtryk.³⁷

Den amerikanske teolog Gordon Lathrop, der med inspiration fra den ortodokse teolog

³⁶ Vogel, Dwight W. *Liturgical Theology: A Conceptual Geography*, i: Vogel, Dwight W., *Primary Sources of Liturgical Theology*, The Liturgical Press, Minnesota 2000, s. 8.

³⁷ Hvilket også var Mogens Müllers pointe i det citerede afsnit på side 4.

Alexander Schmemmann arbejder med at sætte en liturgisk teologi ind i en evangelisk-luthersk kontekst, opererer med en primær liturgisk teologi og en sekundær liturgisk teologi.³⁸ Den primære liturgiske teologi er den fælles mening, der ligger i den praktiserede liturgi. I gudstjenestens fælles handling ligger en førstehåndserfaring af liturgiens teologiske betydning. Gudstjenestens symboler er imidlertid ikke en fast kode, hvor et bestemt symbol har en bestemt betydning, men er et levende og mangetydigt sprog, som ændres over tid.

Sekundær liturgisk teologi er da den skrevne og talte diskurs, hvor man forsøger at finde ord for erfaringen af oplevelsen af liturgien og belyse dens former med henblik på en mere inderlig og dybfølt deltagelse af menighedens medlemmer i disse former.³⁹

Den sekundære liturgiske teologi skal således *tydeliggøre* gudstjenestens mening og betydning, ved systematisk at eftertænke den primære liturgiske handlings implicite teologi. ”Målet for liturgisk teologi er at arbejde frem mod en forståelse af, hvad der er på færde i menighedens gudstjeneste, og hvilke teologiske implikationer det har. Med andre ord undersøger den sekundære liturgiske teologi den kristne tro, sådan som den kommer til udtryk i gudstjenesten og hvad gudstjenesten udsiger om den kristne Gud”⁴⁰. Med hensyn til den folkekirkelige dåbshandling, kan den liturgiske teologi bruges som et redskab til en fortløbende eftertænkning og bearbejdning af denne. Livet som det aktuelt former sig, udfordrer til stadighed dåbshandlingen og sætter spørgsmålstejn ved om det vi siger og foretager os i den liturgiske handling stadig giver mening. Det er ud fra dette perspektiv, jeg vil føre den afsluttende diskussion.

Diskussion

Interviewene synes samlet at vise, at præster i dag på forskellig måde har ændret dåbsteologi, men at dette i nogen grad er i karambolage med det ritual, de er forpligtede på. De prøver med små omformuleringer og udeladelser at harmonisere teologi og praksis, som det kommer til udtryk i deres samtaler med forældrene og ved dåbshandlingen i kirken. Eller de prøver at forklare sig ud af det med mere eller mindre tvivlsomme argumenter. Det er ikke tilladt præsterne at lave om på liturgien uden tilladelse fra deres biskop – og dette kan være en grund til at nogle blot vælger at følge ritualen, selvom de egentlig ikke personligt kan stå inde for teologien.

Et eksempel på, hvor det kunne være formålstjenligt at inddrage den liturgiske teologi, er omkring brugen af Mark. 10 ved voksendåb. De fleste af præsterne bruger det ved voksendåb under henvisning til at al dåb egentlig er barnedåb. Da jeg spørger Jens om han i forbindelse med en voksendåb var omkring Markusteksten i samtalen, svarer han:

³⁸ Jeg har i min forrige opgave: ”Kirkebønnen – liturgisk teologisk belyst” redegjort lidt mere udførligt om Lathrops primære og sekundære liturgiske teologi.

³⁹ Lathrop, Gordon W., *Hvad er liturgisk teologi og hvorfor er den vigtig?* Kritisk forum for praktisk teologi Nr. 46 (1991), Anis, Kbh. s. 45-46

⁴⁰ Rønkilde, Jette Bendixen. Gudstjeneste er noget vi gør sammen – liturgisk teologi, i: *En gudstjeneste – mange perspektiver*. Red. Kirstine Helboe Johansen. Anis 2013, s. 21

Ja, det var vi - fordi jeg forklarede at det er meningsfuldt at den er med – fordi over for Gud er vi altid børn og det er sådan set underordnet om vi døbes som børn eller som 80-årige – for vores stilling over for Gud er den samme. Den ved jeg positivt at jeg brugte.

Int.: Kunne du tænke dig at bruge en anden, hvis det var muligt?

Næ – jeg synes det er meningsfuldt at bruge Markus.

Hertil vil den liturgiske teologi sige, at det muligvis er meningsfuldt for en teolog, men det kolliderer med erfaringen af det meningsfulde, når der læses om børn ved en dåb af en voksen. Jens blev nødt til at *forklare*, at det er meningsfuldt, hvilket antyder at det er det ikke umiddelbart.

Også Inge fastholder dog Markus-læsningen:

Men altså...ved en "rigtig" voksendåb... altså en konfirmand er ikke så anfægtet af at man siger "lad de små børn komme til mig"... men det kræver nogle flere ord med på vejen når det er en mand på 50 år der skal døbes.

Int.: Hvad gør du så?

Så dér siger jeg at det er jo sådan, det er. Jeg har det lige så svært når jeg skal vie folk der er 50 år og jeg skal sige at "derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru...". Der springer jeg det simpelthen direkte over og siger til dem, at hvis de vil klage over det, så får jeg en næse af biskoppen. Men det siger de så, at det vil de ikke klage over (griner). Så da springer jeg simpelthen det led over. Men jeg synes ikke rigtig jeg kan springe over det her.

Int.: Men du kunne vælge en anden...

Jeg kunne bruge en anden – det har jeg så ikke gjort, men jeg synes godt jeg kan forklare det på den led at det handler jo om at for Gud bliver vi som børn igen. Ikke nødvendigvis umælende og ikke rigtig der ved hvad der er op og ned på tingene, men (...)jeg forklarer det og siger at vi må lægge alt det vi tror og ved af os og forstå at.... altså lige så lidt det lille barn kommer med, lige så lidt behøver vi at komme med.

Igen er der megen vægt på forklaringer: "...det kræver lidt flere ord", "...jeg synes godt jeg kan forklare det på den led at..", ...jeg forklarer det og siger at...".

Når vi som præster er nødt til "at forklare at det betyder...", så er der tydeligvis for stor afstand mellem det vi siger/læser og det vi gør – eller det, vi i en handling vil udtrykke. Clement har som den eneste af de interviewede gjort sig liturgisk teologiske tanker om hvordan Markuslæsningen kan opleves i voksendåbssituationen:

Int.: Har du haft voksendåb?

Ja, ca. én om året. Det er meget anderledes. Dels er forløbet op til dåben anderledes. Der vil altid have været en række... eller NOGLE samtaler op til en voksendåb, som har mere oplærende eller afklarende karakter. Jeg har en forpligtelse til at sørge for at de ved lidt om, hvad de træder ind i.

Int.: Bruger du også her rituallet som springbræt?

Ja, det kan jeg godt gøre... eller vi har læst nogle centrale bibeltekster sammen... eller gennemgået trosbekendelsen. Og så har vi haft nogle samtaler....

Int.: Er du inde omkring Markusteksten?

Nej. Jeg brugte den første gang jeg havde voksendåb, men så skal man stå dér og forklare hvorfor. Det er helt vildt mærkeligt. Man kan selvfølgelig forklare et menneske det forud for dåben, men det skal give mening i situationen. Der er jo også familie til stede – og så skal de stå og høre sådan noget, som er helt ude af kontekst. Er det ham, han mener, der står dér...!? Så jeg springer den altid over!

Int.: Så du har kun missionsbefalingen..?

Ja!

Clement argumenterer for at en eventuel forklaring af noget ikke-indlysende kun kommer dåbskandidaten til gode. De andre i kirken – både familie og eventuelt menighed, lades i stikken, når de ikke kan se nogen umiddelbar sammenhæng.

Med hensyn til at blive et Guds barn – og dåbens teologi – er Gertrud den eneste af de interviewede præster, der i dåbssamtalen prøver at skelne mellem at blive et Guds barn og at blive kristen. Det er der en fin pointe i og det kunne være en farbar vej ud af dilemmaet for flere af de andre interviewede. Hun fortæller:

Så går vi til selve dåbshandlingen hvor jeg siger at den har 5 led – og det første er korstegnelsen, hvor jeg understreger at det ikke kan ses, men heller ikke tages væk – og det er her barnet bliver kristent.

Her lægger hun sig tæt op ad rituallet, som ved korstegnelsen netop siger at denne er tegnet på at ”tilhøre Kristus” – altså blive kristen. Det understreger dåben som en indvielse til discipelskab. Også Clement er inde på den tankegang:

Og hvis dåben ikke kun er at blive et Guds barn, så er det måske.....en indgang til et slags discipelskab.

Men det er samlet set meget få af de interviewede præster, der henviser til Ny Testamente eller kirkehistorien/dåbshistorien. De fleste taler ud fra hvad de lige kan huske – med størst vægt på det liturgiske, pædagogiske og psykologiske. Rituallet ses som en spændetrøje, der forhindrer præsterne i at gå ind i forældrenes forståelse og tolke den teologisk – med undtagelse af Gertrud og til dels Clement.

Liturgisk teologisk er det en stor svaghed, at det ikke umiddelbart kan erkendes ”hvad der sker” i dåben, men at det skal forklares. Umiddelbart vil jeg tro at mange forældre oplever det som om at barnet i dåben bliver et Guds barn forstået således at det ved overøsningen og tilsigelsen af døbeordene: Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og

Helligåndens navn på en eller anden måde i det øjeblik knyttes til Gud. Det kunne være givende at lave en undersøgelse af forældrenes eller – endnu bedre: faddernes opfattelse af dåbsritualet. Disse har som regel ikke været med til at høre dåbssamtalens forklaringer – og deres udsagn kunne derfor give et fingerpeg om, hvordan liturgien opfattes når den står ”ren” – uden tilhørende forklaringer.

I forbindelse med spørgsmålet omkring forkortet tilspørgsel, bør det tydeligt fremgå at det i trosbekendelsen er Jesus Kristus selv, der her tiltaler den enkelte dåbskandidat – hvis det fastholdes, at det er dette, der er bærende. Hvis man omvendt ikke mener, at det er den teologi, der ligger til grund for dåbsritualet, giver det ikke mening at fastholde, at hver enkelt dåbskandidat skal tilspørges med den fulde bekendelse. Som interviewene viser opfatter de fleste præster trosbekendelsen som menighedens bekendelse – eftersom kun én ubetinget fastholder fuld tilspørgsel af teologiske grunde. Ifølge den liturgiske teologi burde den åbenlyse diskrepans mellem teologi og praksis munde ud i en ændring af praksis. Men dette ses kun gennemført i nogle tilfælde, hvor det f.eks. er indført fælles trosbekendelse ved alle dåb ud fra en teologisk vægtlægning på, at den bekendelse som barnet døbes på, er menighedens fælles bekendelse, som både Erik, Clement og Bente argumenterer for.

Med hensyn til dåb uden for højmissen blev det indledningsvist nævnt, at antallet af dåbsgæster er steget markant indenfor de senere år. Dette forhold kan have stor indflydelse på den større søgning til dåb udenfor højmissen. I takt med at dåben ses som en initiationsrite til familien, som både Reimers, Harbsmeier og Gräb påpeger, kommer den også til at fremstå som mere ”privat”. Det øger den tilhørs-mæssige afstand til søndagsmenigheden, som jo ikke er en del af familien og dermed ikke opleves som relevant at forholde sig til. Her kan en fælles trosbekendelse for alle i kirken (forud for dåben) måske være med til at give større fornemmelse af samhørighed dåbsfamilie og søndagsmenighed imellem – for man må jo også gå ud fra at søndagsmenigheden har et ønske om at få lov til at være en del af dåbens glædelige handling – selvom de ikke kender familien. Det giver både Clement (”de kan lide det leben der bliver”) og flere af de andre præster udtryk for. Set i liturgisk teologisk lys gælder det om at tydeliggøre det *fælles* i dåbshandlingen – og det er derfor på det område der med fordel kan nytænkes rent liturgisk og praktisk.

Lidt anderledes er det ved en decideret dåbsgudstjeneste, hvor flere af præsterne bemærker at der er mere ”familiefest” over det. Her kunne man måske overveje at indbyde alle børn og faddere til at komme op til døbefonten, hvor det meste af ritualet så gennemføres – også med fælles trosbekendelse for alle i kirken. Dette kunne muligvis mindske opfattelsen af at børnene døbes ”efter tur” og øge fornemmelsen af, at dette er noget vi er sammen om i fællesskab.

Gertrud og Dorte sætter ord på mange af præsternes oplevelse af at det største savn ved en dåb udenfor højmissen er en menighed, der kan bære med og være ”rygrad” i

ritualet. Problemet er altså hvordan det kan italesættes – og liturgisk tydeliggøres at familien/familierne ved denne kirkelige handling – denne dag og i denne situation – *er* menigheden.

Positivt set giver både Clement, Erik og Jens udtryk for at dåben udenfor højmessens giver en glimrende mulighed for at tale lige ind i den aktuelle situation og knytte evangeliet specifikt til denne.

Konklusion

Liturgisk teologisk er det afgørende at dåbens faktiske praksis kan være med til at bære dens teologi. Dette synes på nogle områder at være svært ved dåben. Dette kan hænge sammen med, at vandet er en stærk tegnhandling og metafor – og en meget væsentlig del af praksis i den kirkelige handling. Men den understreger dåben som afvaskning, renselse, drukning og genfødsel og understreger dermed også dåben som en handling til syndernes forladelse og det evige liv. Dette er imidlertid sider af dåben, der i de sidste årtier er blevet meget nedtonet rent teologisk. Op gennem kirkehistorien har netop disse sider af dåben ellers stået stærkt på trods af at der ikke har været brugt tekster ved dåbshandlingen, der har understreget aspektet med vandet, f.eks. fortællingen om Nikodemus (Johs. 3) eller om Filip og den etiopiske hofmand (Acta 8). Men her hvor teologien om vandets betydning nærmest er forsvundet og ingen tekster lægger op til at medinddrage vandet som metafor og tydning, kommer selve overøsningen til at stå temmelig uformidlet.

I stedet er andre sider af dåbens teologi blevet opprioriteret, så som livsfællesskab med Kristus, indgang i menigheden og bekræftelse af Guds kærlighed til sin skabning. Som Eva Reimers forskning viser giver det fortsat mening at få børnene døbt for flertallet af kirkens medlemmer, men tydningen af dåben er forskubbet. Og det er meget sandsynligt at de præster der i interviewene giver udtryk for at deres teologi måske mere svarer til forældrenes teologi end til ritualets, forsøger at imødekomme både forældrene og sig selv ved at ændre en smule på ritualet og/eller forklare sig ud af problemerne. Spørgsmålet er dog om det så ikke var bedre at tage konsekvensen og presse på for et teologisk opjusteret ritual, der i højere grad tog hensyn til hvad der lægges vægt på ved dåben i dag. Som Hans Raun Iversen siger: ”Så længe teologien kan følge med, er der meget, der taler for fortsat og forøget indsats omkring netop barnedåb. Luthersk teologi fastholder, at hverken ritual eller prædiken skaber tro. Så meget des friere kan vi imidlertid forholde os til kirkens ritualer – indrette dem, så de peger på evangeliet for mennesker i dag.”⁴¹

Det kræver at folkekirken tager de aktuelle tydninger af dåben til sig og får disse sat ind i en teologisk ramme, så det bliver til et møde med evangeliet. På den måde gives der rum for både præsternes og deltagernes tydningsunivers, så begge erfarer en sammenhæng mellem det, der sker i dåben og den deraf udledte teologi.

En sådan bevægelse må muligvis gøre op med klassiske teologiske tolkninger, men kan

⁴¹ Hans Raun Iversen, Dåbspraksis og dåbsritual i folkekirken i dag, i: Dåb og medlemskab i folkekirken, red. H. Raun Iversen, Kbh. 2000, s. 209

til gengæld give rum for et mere positivt teologisk syn på mennesket som faldet, men ikke ødelagt. Det er et Guds barn både før og efter dåben. Dåbens positive mening kan dermed frisættes til at stå som en indvielse, ikke kun til livet og familien, men også til discipelskab i menigheden i udfoldelse af det barnekår, der allerede er givet.

English summary

Baptismal practices in the Danish Folk Church are changing. Fewer people are baptized but at the same time more people are baptized as adults. In the cities the amount of baptismal events is increasing due to the growing urbanization, which has led to separate baptismal services in many city churches. Together the changes have led to a reconsideration whether the existing liturgy is tenable in a situation with many incidents of adult baptism and baptism outside the Sunday service.

In the paper I examine the historical and theological development of the 1992 baptismal rite which makes up the normative basis for baptismal ritual practice in the Danish Folk Church. On this background I analyse the views and practices of 11 Folk Church pastors collected through qualitative interviews. The primary focus of the paper is to examine whether the pastors experience accordance between their liturgical practices and theological views and the “official” theology of baptism expressed in the 1992 ritual. The method to answer this question is an examination of three areas of focus. The first area to be examined is the theology of baptism, especially the question whether baptism conveys “childness” in relation to God. The second area is the role of the Apostles’ Creed in the liturgy and the theological, liturgical and psychological arguments for and against abbreviated questioning. The third area is the theological and practical challenges related to baptism outside the ordinary Sunday service, whether as a “private” event including only one family or as an announced baptismal service with several persons included. The interviews show that the pastors seem to be more in line with a widespread parental understanding of baptism as an initiation rite to life and family than they are in line with a classical theological understanding of baptism as a sacrament that conveys the forgiveness of sins and the gift of the Holy Spirit and kinship with God as Father.

In the concluding discussion I use the perspective of liturgical theology to argue a mismatch between baptismal theology and liturgical practice, which means that several of the elements of the baptismal rite are not immediately meaningful to the participants. From the results of my empirical studies it is asked, how the contemporary interpretation of baptism by the pastors can be framed theologically, so that the act of baptism can facilitate a distinct and meaningful encounter between modern people and the gospel – and clarify that there is more to baptism than the initiation into family and life.

Litteraturliste

Sider

- Agersnap, Søren. Paulinsk dåbsteologi ud fra 1. Korinterbrev, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros 1982, s. 99-117 19
- Asmussen, Jan. *Dåben – et konfliktpotentiale i højmessen*. Kritisk forum for praktisk teologi 66/1996, Anis, Kbh. s. 49-55 7
- Bidstrup, Ulla Morre. 2011: *Fordi der skal prædikes på lørdag - Kasualierne som orienteringsritualer belyst med udgangspunkt i nyere tysk kasualteori*. Ph.d. afhandling, Århus Universitet 216
- Bidstrup, Ulla Morre. Dåben – et kasualie midt i blandt os, i: *En gudstjeneste – mange perspektiver*. Red. Kirstine Helboe Johansen . Anis 2013, s. 91-108 18
- Brinth, Ole m. fl. 1999. *Højmessen i Den danske Folkekirke. En liturgisk håndbog*. København: Anis, Kbh. Siderne 12-22 og 128-131 14
- Christiansen, Ellen Juhl. Dåbstraditionerne i Apostlenes Gerninger med særlig henblik på dåben som initiation, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros 1982, s. 177-201 25
- Dahl, Nils Alstrup. Dåpsforståelsen i Efeserbrevet, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus 1982, s. 141-161 19
- Demant, Jørgen, m. fl. (red.) 2008. *Dåbsmanual*: TPC, Løgumkloster 72
- Dåben i krise 1983. *Tema 1 – 83*. Det økumeniske fællesråds studiekomité. København. 24
- Dåb og brudevielse*. 1983. Betænkning udgivet af Kirkeministeriets liturgiske kommission. Betænkning 973. København 1983, s. 7-61 54
- Frederiksen, Henrik E. *Faste lørdagsdåbsgudstjenester*. Kritisk forum for praktisk teologi 66/1996, s. 56-60 5
- Giversen, Søren. 1985: *De apostolske fædre II*, Museum Tusculanums forlag, s. 9-38 29
- Giversen, Søren. Dåb i Ny Testaments omverden, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus 1982, s. 3-14 12
- Gjerris, Christine. *Turpas til Guds rige?* i: Kritisk forum for praktisk teologi 66/1996, s. 31-39 9
- Harbsmeier, Eberhard. *Dåbsteologi og dåbspraksis* i: Kritisk forum for praktisk teologi 34/1988, Anis, Kbh. s. 69-80 12
- Iversen, Hans Raun. Dåben som optagelse i kirken og/eller samfundet, i: *Dåb og medlemskab i folkekirken*. Anis, Kbh. 2000, s. 72-86 15
- Iversen, Hans Raun. Dåbspraksis og dåbsritual i folkekirken i dag, i: *Dåb og medlemskab i folkekirken*. Red. Hans Raun Iversen, Anis, Kbh. 2000, s. 201-219 19
- Iversen, Hans Raun. 2008: *Grundtvig, folkekirke og mission*. Anis, s. 323-353 30

- Johansen, Kirstine Helboe. Højmesse – mellem stadfæstelse og virkningsfuldhed, i: *En gudstjeneste – mange perspektiver*. Red. Kirstine Helboe Johansen. Anis. Kbh. 2013, s. 63-90 28
- Jørgensen, Ninna. Barnedåb og kristen børnelærdom, i: *Dåb og medlemskab I folkekirken*. Red. Hans Raun Iversen, Anis, Kbh. 2000, s. 43-55 13
- Krarup, Jens Kristian, *Luthers dåbsteologi og de danske ritualer for barnedåb og voksendåb*. Dansk teologisk tidsskrift 1983, Kbh. årg. 46, nr. 2, s. 81-106 25
- Lathrop, Gordon W., *Holy Things, a liturgical theology*, Fortress Press 1998, s. 1-53 53
- Lathrop, Gordon W., *Hvad er liturgisk teologi og hvorfor er den vigtig?* Kritisk forum for praktisk teologi Nr. 46 (1991), Anis, Kbh. s. 40-52 12
- Lausten, Martin Schwarz. Barnedåbens teologi, i: *Dåb og medlemskab I folkekirken*. Red. Hans Raun Iversen, Anis, Kbh. 2000, s. 56-71 16
- Lissner, Holger. 2009: Kollekt og bønner. Aros, Århus. S. 214-221 8
- Müller, Mogens. At blive kristen, i: *Dåb og medlemskab I folkekirken*. Red. Hans Raun Iversen, Anis, Kbh. 2000, s. 17-31 15
- Nepper-Christensen, Poul. Dåben i Matthæusevangeliet – i lyset af Johannes Døber-traditionerne, i: *Dåben i Ny Testamente*. Sigfred Pedersen (red.) Aros, Århus, 1982, s. 29-48 20
- Nielsen, Bent Flemming 2004. *Genopførelser. Ritual, kommunikation og kirke*. Kbh. Anis, s. 40-73 33
- Nielsen, Helge Kjær. Dåbsforståelsen i Johannesevangeliet, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus. 1982, s. 79-98 20
- Nielsen, Kirsten Busch. Dåb og sakramentalisme, i: *Dåb og medlemskab I folkekirken*. Red. Hans Raun Iversen, Anis, Kbh. 2000, s. 183-200 18
- Noack, Bent. Dåben i Didake, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus 1982, s. 246-266 21
- Pedersen, Sigfred. Dåbsteologien i Markusevangeliet, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus 1982, s. 49-78 30
- Pilgaard, Aage. Dåbsteologien i Romerbrevet, i: *Dåben i Ny Testamente*. Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus 1982, s. 118-140 22
- Reimers, Eva. 1995. *Dopet som kult och kultur*. Stockholm, Verbum, s. 237-252 15
- Reimers, Eva, *För barnets skull – dopet som initiation och människoblivande*. Kritisk forum for praktisk teologi 66/1996, Anis, Kbh. s. 3-30 27
- Rubenson, Samuel. Katekumenatet, i: *Dåb og medlemskab I folkekirken*. Red. Hans Raun Iversen, Anis, Kbh. 2000, s. 31-42 12
- Rønkilde, Jette Bendixen. Gudstjeneste er noget vi gør sammen – liturgisk teologi, i: *En gudstjeneste – mange perspektiver*. Red. Kirstine Helboe Johansen. Anis 2013, s. 15-34 20

Simonsen, Hejne. Synspunkter på dåb og kristenliv i deuteropaulinske breve, i: <i>Dåben i Ny Testamente</i> . Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus. 1982, s. 161-176	16
Steensgaard, Peter. Dåbsforestillinger i den tidlige jødedom, i: <i>Dåben i Ny Testamente</i> . Sigfred Pedersen (red.) Aros, Århus. 1982, s. 14-28	15
Søndengaard, Annelise. <i>Barnedåb eller skabsbaptisme – Dåb af større børn og voksne</i> , i: <i>Kritisk forum for praktisk teologi</i> 66/1996, Anis, Kbh. s. 61-64	4
Terp, Christian Ulrik. <i>Dåbstaler i kirken</i> , i: <i>Kritisk forum for praktisk teologi</i> 66/1996, Anis, Kbh. s. 65-80	16
Thodberg, Christian. 1999: <i>Dåben og dåbsritualets historie</i> . Københavns Universitet	247
Thodberg, Christian. Perikopevalgets tekstforståelse og Ny Testamente med særlig henblik på dåben, i: <i>Dåben i Ny Testamente</i> . Red. Sigfred Pedersen, Aros, Århus 1982, s. 266-291	26
<i>Tro og Dåb eller Dåb og Tro</i> . Bidrag til diskussion af dåbssynet i tilknytning til Det økumeniske Fællesråds studierapport 1977. Det økumeniske fællesråd. København 1982	147
Vogel, Dwight W. <i>Liturgical Theology: A Conceptual Geography</i> , i: Vogel, Dwight W., <i>Primary Sources of Liturgical Theology</i> , The Liturgical Press, Minnesota 2000, s. 3-14	11
Aagaard, Anna Marie: <i>Ånd har krop</i> , Anis, Kbh. 2005, s. 99-119	21

Sider i alt: 1510

Bilag 1

Hippolyts dåbsritual (efter Chr. Thodberg: Dåben og dåbsritualets historie s. 23)

- 1) Bøn og indvielse af dåbsvandet.
- 2) Dåbskandidaterne aflægger klæderne.
- 3) Børnene kommer først, og i øvrigt går mænd og kvinder hver for sig. Forældrene svarer på børnenes vegne.
- 4) Bøn og indvielse af exorcisme-olie.
- 5) Forsagelsen siges af hver enkelt: ”Jeg forsager dig, Satan, og hele din tjeneste og alle dine gerninger”.
- 6) Præsten salver dåbskandidaterne med exorcisme-olien: ”Enhver (ond) ånd vige fra dig”.
- 7) Derefter følger selve dåben, hvor dåbskandidaterne først går ud i vandet. Først da lyder spørgsmålene:
Præsten: ”Tror du på Gud Fader den almægtige?”
Svar: ”Jeg tror!”
Dåbskandidaten døbes første gang.
Præsten: ”Tror du på Kristus Jesus, Guds søn, som er født af Helligånden og Jomfru Maria og korsfæstet under Pontius Pilatus og død og begravet og opstået på den tredje dag levende af døde og opfaren til Himmels og sidder ved Faderens højre hånd, og vil komme at dømme levende og døde?”
Svar: Jeg tror!”
Dåbskandidaten døbes anden gang.
Præsten: ”Tror du på Helligånden i den hellige kirke og kødets opstandelse?”
Svar: ”Jeg tror!”
Dåbskandidaten døbes tredje gang.
- 8) Salvning af præsten: ”Jeg salver dig med hellig olie i Jesu Kristi navn”.
- 9) Iklædning (i hvide klæder) og biskoppens håndspålæggelse med takkebøn (især om dåben som genfødsel ved Helligånden).
- 10) Besegling af Ånden med olie og håndspålæggelse: ”Jeg salver dig med hellig olie i Herren, den almægtige Fader, og Kristus Jesus og Helligånden.”
- 11) Biskoppen kysser hver enkelt på panden som endelig besegling.
- 12) De troendes bøn og almindelig udveksling af fredskys.
- 13) Dåbsaltergang. Biskoppen læser takkebøn over brød og vin samt mælk, honning og vand, der derefter deles ud.

Bilag 2

Luthers dåbsritual af 1526

(Punkter med kursiv var kun med i Luthers ritual fra 1523)

Gengivet efter Dåb og brudevielse, Betænkning 973, Kbh. 1983, s. 12-16

1) Døberen siger:

2) ”Far ud, du urene ånd, og giv plads for den Helligånd!”

3) Derefter gør han ham et kors for panden og for brystet: ”Modtag det hellige kors-tegn både for panden og for brystet

4) Lad os bede: O, almægtige, evige Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader,

5) Jeg råber til dig over denne N. din tjener, der beder om din dåbs gave og begærer din evige nåde ved den åndelige genfødsel.

6) Tag ham til dig, Herre, og eftersom du har sagt: Bed, så skal I få, søg, så skal I finde, bank på, så skal der lukkes op for jer, så giv nu det gode til den, som beder, åbn døren for den, som banker, at han må erhverve dette himmelske bads evige velsignelse og modtage din gave, det forjættede rige, ved Kristus, vor Herre. Amen.”

7) *Salt, der lægges i barnets mund - udgår*

8) Lad os bede: ”Almægtige, evige Gud, du som har gennem syndfloden efter din strenge ret fordømt den vantro verden og efter din store barmhjertighed reddet den troende Noa selvottende, du som har druknet den forstokkede Faraos med alle sine i Det røde Hav og ført dit folk Israel tørskoet igennem og med dette bad fremtidig betegnet den hellige dåb, du som gennem dit kære barns, Jesu Kristi dåb har helliget og indstiftet Jordan og alle vande til saligt syndflod og en rigelig renselse fra synden – vi beder dig ved same din grundløse barmhjertighed, at du i nåde vil se på denne N. og saliggøre ham med en ret tro i Ånden, at denne frelsende syndflod må bortskylle alt det, han har fra Adam, og det, han selv har gjort, så han udskilt fra de vantros tal må blive bevaret tør og sikker i kristenhedens hellige ark, altid brændende i Ånden, glad i håbet, må tjene dit navn, så at han med alle dine troende må blive værdig til at få del i din forjættelse om evigt liv ved Jesus Kristus, vor Herre. Amen”.

9 + 10) *Forsagelse af Djævelen - udgår*

11) ”Jeg besværger dig, du urene ånd, i Faderens (korstegnelse) og Sønnens (korstegnelse) og den Helligånds (korstegnelse) navn at fare ud og vige bort fra denne Jesu Kristi tjener N.!

12) *Bøn - udgår*

13) Lad os høre det hellige evangelium hos Markus:

Og de førte små børn til Jesus, for at han skulle røre ved dem. Men disciplene truede ad dem, som første dem frem. Da Jesus så det, blev han vred, og sagde til dem: ’lad de små børn komme til mig og forhindrer dem ikke, thi Guds rige hører sådanne til. Sandelig siger jeg eder: hvo som ikke modtager Guds rige som et lille barn, han kommer ikke derind.’ Og han tog dem i favn, lagde hænderne på dem og velsignede dem.”

14) Derefter lægger præsten sine hænder på barnets hoved og beder knælende sammen med fadderne Fadervor:

15) Fadervor, du, som er i Himlene. Helliget worde dit navn. Komme dit rige. Ske din vilje som i Himmelen, således også på jorden. Giv os i dag vort daglige brød. Og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere. Led os ikke ind i fristelse. Men fri os fra det onde. Amen”.

16) *Spyt på øre og næse – udgår*

17) Derefter fører man barnet til dåben og præsten siger:

18) ”Herren bevare din indgang og udgang fra nu og til evig tid.”

19) Dernæst lader præsten barnet ved fadderne frasige sig Djævelen og siger:

”N., forsager du Djævelen?” ”Ja!”.

”Og alle hans gerninger?” ”Ja!”.

”Og alt hans væsen?” ”Ja!”.

20) Derefter spørger han:

”Tror du på Gud, den almægtige Fader, Himmelen og jordens skaber?” ”Ja!”

”Tror du på Jesus Kristus, hans eenbårne Søn, som er født og har lidt?” ”Ja!”

”Tror du på den Helligånd, en hellig kristelig kirke, de helliges samfund, syndernes forladelse, kødets opstandelse og efter døden et evigt liv?” ”Ja!”.

21) *Salvelse af bryst og skulderblade - udgår*

22) ”Vil du døbes?” ”Ja!”.

23) Så tager han barnet og dypper det i dåben og siger:

”Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og den Helligånds navn”.

24) Så skal fadderne holde barnet i dåben, og præsten siger, mens han ifører barnet dåbskjortelen:

25) ”Den almægtige Gud og vor Herres Jesu Kristi Fader, der for anden gang har født dig ved vand og den Helligånd og har tilgivet dig alle dine synder, han styrke dig med sin nåde til det evige liv. Amen.

26) Fred være med dig! Amen”.

Bilag 3:

Forskningsspørgsmål og interviewguide

Mine forskningsspørgsmål er:

1. Hvordan holder de interviewede præster dåb? Hvad udtrykker de i samtalen og hvor lægger de (teologisk) vægten?
2. Kommer denne vægtlægning også frem i dåbshandlingen i kirken – og hvordan?
3. Når de har konfirmand- eller voksendåb, vil jeg gerne vide om de bevidst eller ubevidst lægger vægten et andet sted og hvordan dette kommer til udtryk. Altså: I hvor høj grad finder de interviewede præster det meningsfuldt at bruge de forordnede ritualer?
4. Hvordan forholder deres praksis ved både barne- og voksendåb sig til ”den officielle” dåbsteologi – ikke mindst determineret af dåbsritualets tekstvalg?

Spørgeguide til interview med præster:

Indledning til samtale:

Ud fra mine spørgsmål vil jeg gerne have dig til at fortælle om:

Hvad er din oplevelse af det autoriserede ritual? Altså: Hvordan synes du ritualerne fungerer – både ved barne-, voksen- og nøddåb?

Er der ting du synes det er vanskeligt at komme overens med?

Hvor lægger du hovedvægten ved dåbssamtalen og dåbshandlingen i kirken – hvad er det vigtigste for dig i de kontekster?

Hvordan vil du betegne dig selv som præst – dit teologiske og kirkelige ståsted?

Hvad er det for et sogn/pastorat, du er præst i – og hvor længe har du været der?

Hvor mange dåb har du om året?

Hvordan foregår en barnedåb hvor det er dig, der er præst?

Dåbssamtalen:

Holder du dåbssamtale? Hvordan?

Hvornår gjorde du sidst brug af ritualets tekster i dåbssamtalen – og hvordan?

Hvad siger du omkring tilspørgslen af trosbekendelsen?

Kan du prøve at beskrive, hvad du først og fremmest gerne vil kommunikere gennem dåbssamtalen?

Dåbshandlingen:

Placering i gudstjenesten?

Særlige ritualer/indledning/dåbstale?

Bruger du forkortet tilspørgsel ved flere dåb? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvordan opfatter du tilspørgslen? (Som en eksamination eller...?)

Overrækkelse af lys, børnebibel, andet? Hvorfor? Knyttes der ord til?

Medvirken af andre?

Fadervor i kor? Indledning til Fadervor? (Overdragelse...?)

Indhold af faddertiltale?

Afviger du bevidst fra det autoriserede ritual? Evt. bare med små ændringer af ord...

Holder du/kirken særlige dåbsgudstjenester/"lørdagsdåb"?

Hvornår begyndte I med det? – og hvorfor?

Har du betænkeligheder ved det?

Hvordan gør I rent praktisk og liturgisk?

Afvielser (i ritualet) i forhold til dåb ved gudstjeneste? Hvilke og hvorfor?

Voksendåb:

Har du foretaget voksendåb og/eller konfirmanddåb? Hvor mange- og hvilke?

Hvordan foregår de?

Spørge ind til evt. brug af andre tekster

Hvad er for dig det vigtigste dåbskandidaten får med sig fra hele forløbet?

Nøddåb/anden dåb:

Har du foretaget nøddåb og/eller anden dåb udenfor kirkerummet? Hvor mange- og hvilke?

Hvordan foregår de? (Spørge ind til evt. brug af anden liturgi / andre tekster)

Hvad er for dig det vigtigste de pårørende får med sig fra hele forløbet?

Har du i løbet af din tid som præst (eller måske i forbindelse med embedsskift) foretaget ændringer i samtalen/ritualet/den kirkelige handling/det opfølgende arbejde når det gælder dåbshandlingerne – og med hvilken begrundelse?

Er der nogle ting (tekster el. andet) som du kunne tænke dig anderledes?

Hvorfor/ Hvordan?

Hvordan oplever du at det autoriserede ritual for barne- og voksendåb (konfirmanddåb) generelt fungerer i forhold til dét som du gerne vil have frem/kommunikere?

Bilag 4:

Interview med "Inge"

Int.: Hvordan vil du betegne dig selv som præst – altså dit teologiske og kirkelige ståsted?

Ja, nogen vil sige bredt midterkirkeligt... måske vil man sige økumenisk – med en interesse over mod det højkirkelige som udmønter sig i en interesse for liturgi. Hvordan bliver en gudstjeneste skruet sammen? Hvilke liturgiske led skal der være når man er i gudstjenesten? Hvem er den primære...altså hvem er det... hvad samles vi til gudstjeneste om?

Så sådan lidt højkirkelig, lidt økumenisk, sådan...

Int.: Hvad er det så for et sogn, du er præst i?

Ja, det er jo et sogn, der stadig har en pæn portion IM-folk som sidder på kirkebænken. Men rekrutteringen til nye kirkegængere sker hovedsagelig i forbindelse med begravelser, hvor den ægtefælle, der er tilbage så, fortsætter med at komme i kirke.

Men også alm. kirkeligt interesserede, som ikke bekender sig til nogen af fløjene.

Det er jo et stort bysogn, men opfører sig som det er et landsogn. Mange er kommet ude fra oplandet og har dermed billedet af præsten på landet med sig herind. Og det kan man godt mærke.

Int.: Hvor længe har du været her?

20 år. Og jeg har kun været præst her.

Int.: Hvor mange dåb er her – og hvor mange af dem har du?

Der er mellem 80 og 100 om året, hvoraf jeg har ca. halvdelen.

Int.: Hvordan foregår en dåb. Du må gerne bare fortælle løs. Lige fra de begynder med at ringe og spørge om dåb og så til i sådan set er færdige - i store træk!

Vi har lavet det sådan, da vi er to en halv præst – og for at den halve præst ikke skal tage ud på dåbsbesøg og dermed bruge sin halve tid på dåbsbesøg i hjemmet, hvilket vi gjorde før vi fik en halv præst – så har vi lavet samtaler foregår i Kirkecentret, hvor vi mødes en bestemt eftermiddag, hvor de der holder dåb, de kommer, med ét klokkeslæt for dem, der skal have dåb om søndagen og et andet for dem, der skal have dåb om lørdagen. Vi har lørdagsdåb én gang om måneden.

Det kan være en fordel at komme i hjemmet, og se hvordan de bor, og sådan – men da er man jo også oppe imod TV og andre børn og søskende og sådan.... Jeg synes det er fint at det foregår her i sognegården, for her er der også lidt en ramme for det. Det er jo stort set det samme jeg siger til smatlige dåbsforældre, så det er fint nok at have det samlet – og de kender jo også ofte hinanden.

Så har jeg en samtale med dem om dåben – og den har jeg det ind imellem lidt svært med, for det er min opfattelse sådan set, at langt de fleste danskere, de døber deres børn ind i danmarkshistorien.

Int.: Hvad mener du med det?

...Ikke på baggrund af at de synes det er vigtigt at de nu kommer de til at høre Gud til og at de nu døbes ind i en menighed og at det hér er en milepæl.

Det er en milepæl i familien. Et barn er kommet til verden og bedsteforældre og andre vil synes det er mærkeligt hvis det ikke skal døbes – så det gør vi fordi det plejer vi jo i vores familie. Vi bliver døbt, konfirmeret og begravet. Det er sådan det er...

Men derfor synes jeg jo alligevel at de skal have sådan et kristeligt ord med på vejen (smiler). Så det inddrager jeg dem lidt i.

Jeg fortæller om historien og hvorfor man døber og hvad det betyder at barnet bliver døbt.

Int.: Hvordan gør du det?

Jeg fortæller dem hvad det betyder for mig at være kristen og siger at jeg kunne vælge at leve med tilfældigheden, men jeg synes det er svært at leve med tilfældigheden, da jeg er meningssøgende som de fleste af os, så jeg synes det giver god mening at sætte Gud som fortegn for mit liv og jeg tror der er en Gud der favner mig både i liv og død. Derfor har jeg ladet mine egne børn døbe og derfor døber jeg også gerne andres børn – fordi det er godt at vide at når alle andre er gået, så er der en Gud tilbage som man kan bede til. ...Det har jeg ikke altid gjort. Det er noget jeg først er begyndt på de senere år – også overfor konfirmander – at starte med at fortælle hvad jeg selv tror på.

Så gennemgår jeg de tekster der hører dåben til. Og fortæller også lidt historie om at det ikke altid har været barnedåb, men at det startede med at hele huse – hele familier – blev døbt. Altså i kirkens første start – og så barnedåben er senere hen kommet til.

Jeg siger også lidt om at ... der står ikke sådan en barnedåbstekest, man kan tage frem i bibelen.

Så gør jeg også noget ud af at fortælle dem om Fadervor – at Fadervor er ligesom er den dåbsgave som barnet får i dåben til at slide på resten af livet – som den uindpakkede gave den er.

...Og at den bøn vil lyde senere i gudstjenesten ved nadveren, men det er ikke fordi den ikke er sagt godt nok ved dåben, men dér har den mere karakter af en bordbøn.. med: giv os i dag vort daglige brød. Men her er det altså den bøn barnet får og som Jesus har givet til sine disciple.

Så fortæller jeg dem om at barnet bliver tegnet med korset og det er en ordløs bøn om at Gud vil bevare deres hjerte og forstand og så spørger jeg om navnet selvom jeg ved det – men det er fordi dåben har offentlighedskarakter og menigheden hører på – derfor skal navnet siges højt.

Så døbes det i F og S og H navn – og det forudsætter så at vi er enige om hvad det vil sige at blive døbt i de navne – og derfor hører dåben sammen med trosbek. Og hvor vi først siger hvad vi ikke tror på...

Og trosbek. er det minimumskatalog der må kræves for at vi i det hele taget er i stand til at sige ja til at barnet skal døbes i F og S og H navn.

Og så de tre håndfulde vand, hvor ord og tegn og handling hører sammen ligesom med nadveren. Vi har to sakramenter i kirken: Dåb og nadver, Vi kan ikke blive døbt hver søndag, men så kan vi gå til alters og minde os selv om at vi er kristne.

Så fortæller jeg lidt om dåbslyset som vi giver her i kirken. Siger at vi har mange ord i vores kirke og derfor synes jeg at det er vigtigt med de tre håndfulde vand, men også med et synligt tegn på at Jesus sagde om sig selv at jeg er verdens lys og den der følger mig skal aldrig vandre i mørket men have livets lys.

Og at det lys er beregnet til at følge barnet – blive tændt på konfirmations dagen og bryllupsdagen – og blive tændt når de forhåbentlig gamle, mætte og trætte dør – at det så bliver tændt for sidste gang. Og det tager jeg så afsæt i til at fortælle om lovprisningen som lyder både til dåb og begravelse: lovet være Gud... Den lyder 2 gange i et msk. Liv. Den lyder her ved dåben og den lyder igen ved begravelsen.

Når jeg begyndte med at sige at jeg tror på en Gud der favner mig er det for at sige at jeg tror at jeg med min dåb er sat ind på det, som Gud kalder Evighed – altså vi har vores tid delt op i liv og død, men for Gud er der ikke noget der hedder liv og død. For Gud starter det før jeg bliver født og det slutter aldrig helt.

Så gennemgår jeg en avis, som KD har udgivet omkring dåben og den holder vi sådan lidt fast i – for den er vi tre præster enige om er ret god.

Den fortæller om dåben med forskellige stemmer. En politiker fortæller om: hvorfor får jeg mit barn døbt, en fortæller om at være fadder. Der er sådan lidt om forskellige traditioner i forskellige familier – og en helt alm. familie fortæller om da deres dreng blev døbt. Den synes jeg kan være god. Der er også en tidl.

Teologiprofessor, der fortæller om dåben – og den er fin for dem at få med hjem og bladde igennem – også for måske at skabe lidt identifikation – så det bliver nærværende i deres liv. Vi har nogle fadderbreve, som gør lidt af det samme, hvor det er forskellige kendte og ikke så kendte personer, der fortæller om at stå fadder og hvad det har betydet for dem.

Jeg fortæller at alle deres faddere får dette på dåbsdagen sammen med dåbsattesten – og sammen med dåbslyset som har været tændt under gudstjenesten. Så det er stort set hvad den samtale indeholder.

Int.: Går I over i kirken også?

Nej.

Int.: Hvis du sådan skal prøve at samle sammen, hvad er så det vigtigste du gerne vil have kommunikeret i dåbsamtalen – hvad er det vigtigste for dig at de får med sig? Hvis du kan sige det kort?

Ja, det ved jeg jo ikke... altså... Det vigtigste ville være, hvis de fik det med sig at det har betydning – altså at den betydning det har i mit liv, den betydning ville det også få i deres liv...

Alvorligheden i det! Altså ikke at der er en Gud der sidder foroven og siger hov-hov – sådan er min teologi ikke – men at man måske kunne få lukket øjnene op for at der her er lidt mere på færde end vi måske havde forestillet os i første omgang.

Int.: ..Mere end bare kirkehistorie – eller danmarkshistorie...?

Ja, - og "sådan plejer vi at gøre"...

Int.: Prøv at fortælle mig lidt om handlingen i kirken.

I handlingen følger jeg ritualen.

Int.: hvor ligger dåben i øvrigt..?

Dåben ligger efter prædikenen!

Int.: "Nå, **efter** prædikenen!?"

Ja.

Int.: ..Men de er med til det hele..?

Ja, vi har flyttet lidt rundt på det. Den har ligget før prædikenen, og den har ligget efter prædikenen, men vi har flyttet den til efter prædikenen.

Int.: Hvorfor gjorde I det? Og var du med til det?

Ja, det var jeg...(pause) jaaa.. hvorfor gjorde vi det...? Det er et godt spørgsmål... Jeg kan ikke huske det... Altså....det der har været med til det...altså issuet i det er jo at det var fordi at hele familien var med – og fætre og kusiner - og der er meget støj – og menigheden har klaget over støjen og det kunne jo tale for at man skulle have den først i gudstjenesten, men når jeg husker efter gik man ikke alligevel. Man blev, så jeg tror faktisk der lå den psykologi bag det, at de små fætre og kusiner tabte interessen når lille Peter var døbt – for det var jo det de havde ventet på. Så tænkte vi, at hvis vi nu trak spændingen til efter prædikenen, så var der måske nogle forældre der ville gå ud med dem og så komme tilbage igen – og det har da også vist sig at det gør man, selvom der er nogle der er helt ligeglade, men det kan man jo ikke gøre noget ved. Men jeg gør meget ud af at fortælle dem at de er velkomne til at gå ud på et hvilket som helst tidspunkt og at vores kirketjener sidder bagerst i kirken og kan hjælpe dem ud i dåbsværelset og kalder på dem og siger til, når vi synger salmen før dåben, så de kan nå at komme ind igen.

Int.: Er der mange der benytter sig af det? Altså er der nogen, der først kommer til kirke efter prædiken?

Nej, der er ikke nogen, der først kommer efter prædikenen, men man benytter sig af at man kan gå ud hvis barnet græder, men det kniber nok mest med at få det kommunikeret til resten af familien – at det er OK at tage dem ud inden de fjerner alle alterbægrene og sådan noget!

Så det er ikke nogle specielle teologiske overvejelser – det er mere en praktisk betydning, hvor vi lægger dåben.

Det jeg har det lidt svært med ved dåben – som jeg dog har valgt ikke at gøre noget ved – det er jo at – sådan når jeg skal tænke lidt liturgisk om det – så er det forkert at vi går ind – altså når vi kommer til dåbsdagen – så går vi ind i kirken i procession – jeg går dog bagerst – det er der en helt bestemt teologisk grund til at hyrden går bagerst – og dåbsforældrene går forrest.

Men jeg har det et eller andet sted sådan at det er skørt at man rejser sig op for en hedning, hvor man egentlig jo mere burde understrege at når barnet er døbt så er det dér festen egentlig begynder – og at man så rejser sig op når man går ud.

Int.: Jeg skal lige høre det dér: hvorfor hyrden skal gå bagerst?

Det er fordi jeg synes at hvis jeg skulle gå forrest, så samler jeg jo fokus på mig, men fokus er jo ikke på mig ved den gudstjeneste. Fokus er på det barn, der skal døbes.

Int.: Jeg hørte det bare mere som om du ikke vil lede dem, men hellere ”skubbe” dem... (smiler)

Nej, jeg tænker på hyrden der samler flokken, da handler det om at få dem alle sammen forrest og det mener jeg at vi i vores kirke ikke har forstået hvordan man går i procession.

Det er jo sådan i en procession er det jo egentlig den med den højeste rang går bagerst og den med den mindste rang går forrest. Det er for mig hyrdebilledet på, at det er hyrdens ansvar at alle kommer med og alle kommer ind – men for mig også bliver et spørgsmål om fokus, hvor rettes fokus hen – ikke på mig, der forestår handlingen, men på det, der skal ske.

Int.: Fino... Har du en eller anden indledning inden dåben? Eller...?

Nej, det har jeg ikke.

Int.: Det har du heller aldrig haft?

Nej det har jeg aldrig haft – og det er fordi jeg synes vi har så mange dåb. Jeg kunne godt forestille mig at jeg ville have noget der svarer til en dåbstale, hvis vi ikke havde så mange dåb. Men da vi har mange – og da jeg synes enhver gudstjeneste er et spørgsmål hvor man må afveje teologi og psykologi overfor hinanden. For der er jo ingen ende på hvor langt vi kan trække det og derfor har jeg valgt ikke at have dåbstale. De hører heller ikke efter alligevel (sagt med lav stemme og et skævt smil - griner).

Jeg har såmænd svært nok ved at få øjenkontakt med dem under faddertiltalen.

Når de så kommer om søndagen går jeg ud i dåbsværelset og de får fadderbrev og dåbsattest – og så er der lidt almindelig snak – inden vi så går ind i kirken, hvor der er lavet plads til dem tættest på døbefonten.

Når vi så kommer til salmen efter prædiken, så går jeg ned og siger at nu er der dåb og beder forældrene og fadderne om at komme op – og hvis der er nogen børn, der gerne vil se på, så er de velkomne til det – og så bruger jeg så ritualer sådan som det står og sådan som vi har aftalt. Vi har en regel om at vi prøver at holde os på to dåb om søndagen – også for søndagsmenighedens skyld – og det er ikke så vanskeligt, for når vi også har lørdagsdåb så får vi det til at hænge sammen på den måde.

Sker det alligevel at der nogle søndage hvor man ikke synes man kan sige nej – altså til den tredje, så gør jeg lidt en overvejelse – og det er igen sådan lidt mere med teologien overfor psykologien – altså med at sige tre gange trobekendelse – det er voldsomt meget, så kan jeg godt have lavet en aftale med dem om at vi sammen siger trobekendelsen – og så siger jeg til dem, at hvis de ikke kan huske den, så synes jeg det er en god ide at de lærer den, fordi det er jo som jeg har sagt det ”minimumskatalog”, der skal til. Jeg synes ikke at det er et særlig godt signal at sende til den menighed der sidder og kigger på, at vi siger trobekendelsen – og så er jeg den eneste der kan den – og så den menighed der er der. Og det lægger de sig faktisk lidt på sinde. Det gør de egentlig.

Og så siger vi trobekendelsen og så har jeg en forkortet tilspørgsel til dåben. Det er den eneste ændring jeg har foretaget.

Så har jeg en faddertale hvor jeg snakker lidt alm. om at det der er sket er at de er vidner på hvad der er sket og at der er gode og dårlige vidner – og at de gode de står ved hvad de har set og hørt og at de derfor fortæller børnene det betyder – hvad der i dag er sket og at de tager dem med til gudstjeneste.

Og så har jeg også næsten altid med at de skal tage dem med op til alterbordet i et forsøg på at få den dér sammenhæng med...

Int.: Siger du det under faddertiltalen?

Ja

Int.: Nå, jeg troede det var under samtalen...

Nej, jeg siger at nadveren ikke er en mere hellig handling end dåben, men at dåb og nadver er sammenstillede og derfor synes jeg de skal tage dem med op til alteret.

Int.: Hvor mange efterkommer det?

Ikke ret mange! Men det gør de til gengæld til lørdagsdåb, hvor vi... om ikke har alle går til alters, så dog ca. 50 procent – en stor procentsats i forhold til dem, der går til alters om søndagen.

Det tror jeg har noget at gøre med at det er... at det at skulle op og modtage brød og vin og knæle – det er der ikke nogen mennesker der gør i dag. Hvorimod ved lørdagsdåb har vi det stående – hvor du står og defilerer forbi... og det er ikke så fremmed og så farligt.

Efter det, så sætter de sig hen og så er der velsignelse og den sidste salme og så går vi ud som vi fulgtes ad ind.

Int.: Den her lørdagsdåb... hvornår indførte i den – og hvorfor?

Vi indførte det på baggrund af at vi indførte konfirmation om lørdagen, hvor vi så at lørdagskonfirmationen blev et tilløbsstykke på grund af familier der kommer langvejs fra og ikke behøver at tage hjem lige efter kaffen.

Og p.gr.a. de mange dåb vi har hvor vi oplevede at... ja, hvad kan man sige.... At børn har været bedre opdragede end de er i dag!(griner) Altså det dér at børn fylder alle steder både i det offentlige og private rum og man kommer så til en dåbsgudstjeneste og har ikke et minimum af forståelse for at her er der altså en søndagsmenighed som er kommet i kirken for at være sammen og synge salmer og bede bønner og høre præstens prædiken – i fald han skulle finde på at sige noget fornuftigt... Det er der ingen respekt omkring og der var flere og flere af de faste, der fandt det mere og mere belastende – og som kunne finde på at spørge om der var mange dåb, for så tog de til en anden kirke.

Og så indførte vi lørdagsdåb og selvom det teologisk byder mig imod, fordi jeg synes der er en vigtighed i at de to sakramenter vi har, skal foregå i gudstjenesten, men på trods af alt jeg kan sige teologisk om barnedåben, så var jeg alligevel fortaler for lørdagsdåb. Derfor satte jeg mig og fik lavet et ritual omkring det. Det skulle være sådan at det kunne sammenlignes med en alm. Gudstjeneste.

Og så gav det mulighed for at gøre nogle ting ved dåbsritualet. Det gav mig mulighed for at indlede med et citat fra Esajas: Jeg har givet dig et navn – du er min –

Int.: Hvornår kommer det?

Jeg bruger det som en indledende hilsen i dåben og så en bøn... jeg vil også gerne have at forældrene skulle være lidt delagtige i det..., så der er også først i dåben en bøn som kan bedes af forældre og faddere og præsten sammen - eller af præsten alene. Men mange siger faktisk ja til det, at det vil de gerne – og så får de den udleveret på et stykke papir og så siger jeg at nu vil forældrene og fadderne sammen med mig bede for børnene.

Int.: Beder I den i kor eller..?

Ja i kor. De kan også selv vælge om de selv vil hælde vand op i dåbsfadet og om der er nogle vil tørre børnenes hoveder og om nogle vil tænde dåbslys.

For ligesom at trække dem lidt ind i det. Det er lidt det samme som ligger i den dér avis fra KD omkring dåben og fadderbrevene. Altså prøve at gøre noget der gør dem delagtige, så de også synes de er en del af det.

Int.: har du prøvet at føre det over til dåben i højmessen?

Nej...

Int.: Hvorfor ikke?

Jo... lidt har vi gjort det. Men det er fordi... altså det tager tid i højmessen...

Int.: ..så det er sådan af psykologiske årsager..?

...Det er ikke fordi jeg ikke synes det kunne være vigtigt... menså er der en bøn og så en kort prædiken – ikke på mere end sådan to A5 sider. Og dér slutter jeg med et vers af Grottrian – og så inviterer jeg dem op til døbefonten.

Så følger vi det alm. dåbsritual og efter dåben.... og efter Fadervor ...fortæller jeg lidt om dåbslyset ..Jesus siger om sig selv: Jeg er verdens lys....derfor vil vi tænde dåbslyset som et synligt tegn på...og så videre...

Int.: Men du har forkortet tilspørgsel, ikke?

Nej – eller.. det kommer an på hvor mange der er.

Int.: Nå, OK – hvis det er over to, så har du, eller...?

Nej Hvis der er over tre har jeg det. Vi sætter et max. på fire. Men hvis der er tre vil jeg nok lave fuld tilspørgsel. Jeg synes det er vigtigt med den fulde tilspørgsel.

Men forkortet tilspørgsel.. nu i søndags... eller i lørdags fordi det var AlleHelgensøndag, så havde vi nogle stykker udefra som jeg ikke kunne få.... som syntes de skulle have dåb i deres egen kirke, så lavede jeg forkortet tilspørgsel.

Og så er der altergang – og det er med Hellig, hellig, hellig er Herren! Og inden altergangen.... Jeg er meget imod regikommentarer, men lige præcis her har jeg sagt forud ved samtalen hvordan vi holder altergang og sagt til forældrene hvorfor jeg har en altergang med og at det foregår sådan at kirkesangeren står med brødet og jeg står foran med vinen i en skål foran et bord og så går man op og tager et stykke brød og dyster det i vinen og så sætter man sig ned på plads. Jeg sætter altså slet ikke spørgsmålstejn ved om det overhovedet er noget de kunne tænke sig.

Det er sket en gang at nogen har sagt at de plejer ikke at gå til alters. Og så stiller jeg mig meget uforstående. Nå!, det forstår jeg godt nok ikke noget af!.. Hvorfor ikke det?? I vil da have jeres barn døbt – og det giver mig så anledning til at fortælle alt det dér om dåben.

Så de går pressede med til alters (griner). Men jeg tænker lidt på, at sommetider skal man jo overskride en barriere for at finde ud af at det ikke er så farligt.

Og så sker der jo det, at når bedsteforældrene har siddet og set at børnene de går op og tager brød og vin, så går de også selv derop og tager brød og vin – og så følger andre med. Og de børn, der er med siger: Det vil vi også..

Og så gør alle jo det – og så slutter vi af som vi plejer med velsignelse og en salme. Der er tre salmer: en dåbssalme – og så vælger jeg gerne som første og sidste salme noget, som jeg regner med at de kender.. I østen stiger solen op, Nu titte til hinanden...

Int.: for lige at slå det fast: dåbssamtalen er sådan set nøjagtig den samme ved højmesse og lørdagsdåb.

Ja. Indholdet er stort set det samme, men vi skiller dem ad. Jeg spørger dem jo om, hvorfor de vil have dåb om lørdagen – og vi fortæller dem lidt om vores dåb om lørdagen og hvorfor liturgien ser sådan ud. De får også udleveret liturgien. Den har vi ellers foran i salmebogen, men det er en lidt anderledes liturgi om lørdagen, så de får en folder med hjem.

Int: Ok, fint!(tjek af tid).... Voksendåb – konfirmanddåb... hvor mange har du haft at dem?

Konfirmanddåb, det har vi jo....

Int.: Det er hvert år sikkert!?

Ja, cirka...Nogen gange tre – nogen gange ingen – nogen gange en. Jeg skal have to i år, tror jeg. På en klasse.

Int.: Skelner du mellem voksendåb og konfirmanddåb? Har du prøvet at have voksendåb, sådan ”rigtigt”?

Ja, det har jeg .

Int.: Hvor længe er det siden? Og hvor mange?

Jeg tror jeg har haft 5 voksendåb i alt – så har jeg jo også haft dåb hvor jeg har døbt mange børn på en gang.

Int.: Altså en familie...?

3 børn – og 4 børn – i en familie. Og to familier der havde slået sig sammen for at få to børn døbt – og tre børn døbt.

I de tilfælde hvor der er nogle børn – på baggrund af at der er et barn, der er minikonfirmand og ikke døbt – og hvor der måske også er en storebror der går i sjette klasse og heller ikke er døbt – og.... nogle af de første år hvor jeg havde flere familier, der blev døbt - det var på baggrund af at der havde været en præst som har sagt til folk, at hvis deres børn ikke bliver døbt så ender de i helvede – og det havde de bestemt, at det skulle han ikke bestemme og så reagerer de så på den måde at de ikke fik deres børn døbt. Så det var de første år hvor jeg var præst, hvor der var de børn.

Og da havde jeg nogle forudgående samtaler, hvor vi mødtes 2-3 gange, hvor jeg fortalte lidt om det – og havde noget med til børnene – og fortalte om hvad det betyder at være døbt. Det var ligeså meget for at fortælle til forældrene hvad det vil sige at være døbt.

Det har jeg også gjort når jeg har haft voksendåb. Altså mødtes nogle gange og fortalt om det. Der hvor det bliver svært er dér hvor jeg udstyrer nogle mennesker med viden om, hvad det vil sige at være døbt, som jo ikke er sammenlignelig med den alm. søndags- eller lørdagsdåb, hvor man jo ikke sætter spørgsmålstegn eller hvor der ikke er nogen forudgående undervisning.

Det er igen det dér med psykologi og teologi! Jeg fornemmer jo at dem, jeg har snakket med forud for dåben, der vil deres børn døbt, de har haft brug for – og syntes det var helt naturligt at jeg kom nogle gange og vi snakkede om det og jeg fortalte og de havde nogle spørgsmål for første gang.

De voksne har også haft brug for det. Den ene endte jeg faktisk med ikke at døbe fordi jeg fandt ud af at han VAR døbt i en baptistmenighed, Men han mente ikke at den dåb gjaldt. For alle hans onkler der var højt placeret i denne baptistmenighed, de stod rundt om ham og vidste at han havde fået tæsk som barn og han jo bare gjorde det, fordi han fik flere tæsk hvis det var sådan at han ikke gjorde det. Så det var jo lidt af et problem.

Men han fik jeg dog overbevist om at det kunne godt være at han ikke syntes at den dåb gjaldt, men kunne jo godt være at Gud på en særlig måde havde været til stede ved den dåb.... Og tænkt at han havde mere brug for at være til stede. Det handlede jo sådan set ikke om, om han syntes det gjaldt for ham, men om at ordene var sagt – og det jo ikke handlede om, om den person der stod der var mere eller mindre flosset i kanten.

Int.: ..Men der er der jo lidt forskel på om det er en voksen eller en konfirmand... som jo også betragtes som en voksendåb. Det kalder vi det jo i hvert fald...

Men hvis vi ser til konfirmanddåb, som du sikkert har flest af...

Ja... men dér giver jeg jo ikke nogen særlig.... fordi dér siger man jo at undervisningen bliver en del af det forberedelsen.

Int.: Hvad så med selve dåben da? Ændrer du lidt på den...? Bruger du nogle andre tekster... eller...?

Jeg lader dem selv bestemme hvad de vil. Nogle vælger søndagens gudstjeneste og så blive døbt efter gudstjenesten. Og dér hvor de vælger at det sådan skal være en lørdag eller fredag eftermiddag eller... der har det jo været sådan at der sommetider har været flere samlet – men enten der nu er en eller flere samlet, så laver jeg det på samme måde som vi nu laver lørdagsdåben.... Bruger den samme liturgi.

Int.: Men du bruger så voksendåbsritualet, gør du ikke?

Jo!

Int.: Altså hvor de selv svarer og sådan..?

Ja.

Int.: Men ellers laver du ikke noget om?

Nej.

Men altså...ved en "rigtig" voksendåb... altså en konfirmand er ikke så anfægtet af at man siger "lad de små

børn komme til mig” ... men det kræver nogle flere ord med på vejen når det er en mand på 50 år der skal døbes.

Int.: Hvad gør du så?

Så dér siger jeg at det er jo sådan, det er. Jeg har det lige så svært når jeg skal vie folk der er 50 år og jeg skal sige at ”derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru...”

Der springer jeg det simpelthen direkte over og siger til dem, at hvis de vil klage over det, så får jeg en næse af biskoppen. Men det siger de så, at det vil de ikke klage over (griner). Så da springer jeg simpelthen det led over. Men jeg synes ikke rigtig jeg kan springe over det her.

Int.: Men du kunne vælge en anden...

Jeg kunne bruge en anden – det har jeg så ikke gjort, men jeg synes godt jeg kan forklare det på den led at det handler jo om at for Gud bliver vi som børn igen. Ikke nødvendigvis umælende og ikke rigtig der ved hvad der er op og ned på tingene, men....men...

Int.: ...og du forklarer det så også...?

...jeg forklarer det og siger at vi må lægge alt det vi tror og ved af os og forstå at.... altså lige så lidt det lille barn kommer med, lige så lidt behøver vi at komme med.

Int.: Hvad er det vigtigste så for dig at få formidlet i DEN situation? Altså...hvad skal en voksen på 50 have med sig fra en dåb? Hvad synes du er vigtigt?

Akkurat det samme er vigtigt som ved en barnedåb fordi det jo ikke er barnet der hører noget af det, jeg sidder og siger. Det er jo de voksne, der hører det til en barnedåbssamtale. Så jeg håber at når de går derfra så oplever de at de fik mere med sig derfra end de egentlig havde troet – og at de kan få noget med til eftertanke – og at Guds historie ikke er bare en man hopper ind i ved festlige lejligheder, men Guds historie lever man i.

Int.: Godt... Har du foretaget nøddåb? Hvor mange?

Ja, både på sygehuset ... en 5 stykker... og i hjemmet....

Int.: Ved en hjemmefødsel...?

Nej, barnet blev dårlig hjemme og skulle indlægges og opereres i hjertet og blev så døbt inden han kom på sygehuset.

Dér har man jo slet ikke en fornemmelse af at man døber barnet ind i danmarkshistorien. Der er der jo så meget alvor på færde, som der overhovedet kan være. Da skal man ikke sige så meget – dér går tingene rent ind – og der har man brug for at høre, at der en anden... at der er en mere, der tager hånd om det her. Så det er sådan set de letteste samtaler. På en svær baggrund.

Int.: der bruger du også ritualer, eller et særligt?

Jeg har jo stået hvor der ikke har været tid til at bruge det. Man må se hvor meget man kan nå at bruge ritualer. Jeg har haft nøddåb hvor jeg bare korstegnede og så døbte barnet i F og S og H navn.

Int.: har du været udsat for at det døde inden?

Nej. Det har jeg ikke

Int.: Hvad ville du gøre hvis du kom og det var død?... Arhh... det er et svært spørgsmål!

Jeg har faktisk tænkt på det – og hvis det kom dertil, så ville jeg døbe det døde barn – og det ville jeg fordi min teologi siger som der står: Du kendte mig før jeg blev skabt i moders liv. Jeg tror at ethvert barn er et Guds barn – døbt eller ikke døbt. Men dåben har jo denne offentligheds karakter, hvor alle hører og ser at dette barn bliver et Guds barn.

Men det kan jeg jo ikke stå og sige til folk. Jeg kan bruge al min fine teologi på forældre, der har mistet et barn og hvor psykologien i hvert fald vil hjælpe dem når man døber dem i F, S og H navn – og det tænker jeg at den gode Gud vil se nådigt til min sjæl.

Jeg havde faktisk også bestemt at ham den voksne, der var døbt i en baptistmenighed – og selvom jeg bestemt ikke går ind for gendåb – så ville jeg også have døbt ham. Altså efter at jeg havde sendt ham hjem med besked om: prøv at gå hjem og tænk over hvad jeg har fortalt dig her om dåben: det handler ikke om mig der døber dig – eller om din onkel der har døbt dig – eller om din far – det handler om vi tror himlen åbner sig og Gud siger: det her er mit barn.

Hvis du tror på det, vil du også forstå at det ikke er nødvendigt at blive døbt igen. Men sådan en samtale kan man jo have med en voksen mand, der ikke dør lige om 10 sekunder. Det kan man ikke med et hold forældre, der står og venter på døden.

Int.: Så lige i en nøddåbssituation er det sådan set ikke noget helt andet, men alligevel en anden vægt du lægger.... på trøsten, kan man sige...

Ja, fordi det ofte også bliver en sjælesorgssamtale, for hvad nu hvis....

Int.: Har du ændret på dit syn på dåben eller på ritualet – den måde du behandler det hele på – i løbet af din embedsperiode? Altså noget du kan huske – noget afgørende... det her gav ikke mening mere, så nu laver du det om...?

Neeeeej – altså jeg har nok aldrig stillet så mange spørgsmål til ritualerne. Jeg synes, hvis man går ind og laver om på ritualet, så skal man være sikker på at man ændrer det til noget der er bedre end det der. Og det mener jeg man skal have nogle meget gode og vægtige teologiske overvejelser for at gå ind og gøre.

Fordi jeg tror og håber at dem, der har lavet ritualbogen her, har gjort sig så vældige overvejelser omkring det.

Int.: er der noget du godt kunne TÆNKE dig anderledes?

Ja, jeg kunne godt tænke mig at man ligesom åbnede op for nogle andre læsninger til dåben – også til bryllupper, men det er så ikke det, du skriver om – for det er rent ud sagt tåbeligt, noget af det – men ellers fik jeg jo min lyst lidt styret da jeg lavede ritualet til lørdagsdåb, hvor jeg kunne putte de ting ind, jeg synes der skulle være i den.

Både om dåbslyset og om vandet.... og jeg kunne da godt tænke mig at det jeg har lavet omkring lørdagsdåb, det også kunne bruges om søndagen, bortset fra at det så ville forlænge gudstj. med et kvarter – fordi jeg synes det giver mening.

Men det er jo også godt med på at det giver mening fordi jeg er teolog. Spørgsmålet er om det giver mening for... jeg tror hverken det giver mening for søndagsmenigheden eller for....

Og så dog..! Jeg ved det ikke helt!

Jeg må sige, at når der så kommer nogle forældre som hører til søndagsmenigheden, og som har været med til den her lørdagsdåb, så har jeg ikke været udsat for andet end at de er kommet tilbage og har sagt at det var de vel nok glade for – og hvor syntes de det var godt og fint. De var lidt bekymrede, for de synes jo også at dåb hører til om søndagen, så der er faktisk kommet ret god respons på den måde som vi holder lørdagsdåb på.

Int.: Har du boret lidt i, hvad det var de syntes var godt?

De syntes det var højtideligt.. altså de frygtede at det bare var tre håndfulde vand, sådan neden for døren og så ud igen, ik.

Jeg tror også at dette at der er så mange med, gør at... - vi er jo en betydeligt større menighed. I lørdags med 5 dåb var vi jo næsten flere i kirke end vi var om søndagen...

Så argumentet for om dette barn nu døbes ind i menigheden eller ej – den falder jo lidt til jorden. Den hører jo hjemme fra dengang hvor det kun var forældrene og barnet der kom til kirke og bare blev døbt.

Men ellers har jeg ikke sådan....

Altså...laver du noget om skal du jo skrive til biskoppen og de gange vi har lavet noget om, har vi da også altid fået et ja...

Int.: Ja, men vi er igennem mine spørgsmål, så nu slukker jeg for den her....